

KAITSE KODU!

Eesti Päästekomitee.

Foto Parikas.

Jüri Vilms.

Konstantin Päts.

Konstantin Konik.

A/S. „ROTERMANN'I TEHASED“,

endine Chr. Rotermann (asut. 1829. a.).

Tallinnas, Jaama nr. 1, telef. nr. nr. 34-01 kuni 34-05.

Osakond Narvas: Tallinna tän. nr. 7, telef. nr. 64.

ESIMENE JA KOIGE SUUREM moodsam uuema aja tehnika nõuete järele sisse seatud NISUPÜÜLIVESKI EESTIS.

Rukkijahu- ja -püüliveskid. Aurukruubiveski.
Auruleivavabrik. Oma külmetusmaja.

Nisupüüli sõredat, poolsõredat, pehmet; mannat,
rukkijahu, rukkipüüli, kruupe, tangu, kliisid, loomajahu.

Kõrgeväärtuslik võltsimatu kaup tehase templiga
ja plommiga varustatud kottides.

Iga sorti leiba suurel ja väikesel määdul.

NARVA KALEVI MANUFAKTUUR

end. parun A. L. v. STIEGLITZ'i kalevivabrik.

LADU JA SUURMÜÜK: Tallinn, Jaani uul. nr. 11, tel. 13-84 ja 24-58.

Suures valikus vastupidavaid, keni ja moodsaid
meeste- ja naisterahvaste ülikonna-,
palitu- ja kostüümiriideid.

Kaitseliitlaste halli ja kaitsehalli ülikonnakalevit,
palituriit ja diagonaaliit.

Sõjaväelaste teenistus- ja esitusvormiriit.

Saada kõigis paremais kodumaa riidekauplustes.

Schenker & Co, Tallinn

Rahvusvaheline transport

Pikk t. 40

Kõnetraadid: 15-63
19-95
21-08

Telegr. aadr.: Frachtschenker,
Ostschenker

Codes A. B. C.
5. väljaanne
Rud. Mosse

Speditsioon, tollimine, laevade laadimine, ladudesse
paigutamine, inkasso, kinnitus

Esitus kõigis maailma suuremates linnades

Balti Puuvilla- ja Sindi Kalevi- vabrikute ladu

Talinnas, Suur Karja tänaval nr. 13

Kõnetraadid: juhatus — 24-66. Üldine — 2-41.

Kalevijaoskond — 31-02. Arveosakond — 31-58.

Igasuguse pleekimata puuvillariide müük, nagu:
bjas, sarsh, mitkal, barch, marli, lõimed ja
vatt, ka linase- ja purjeriide.

Samuti müüb ladu ka oma vabrikus ümbertöötatud (pleegitud)
mitmesuguses headuses **pesuriid** ning rikkalikus must-
rite valikus igaselti **bluusi-** ja **kleidiriideid** kui ka
satääni, põlleriideid ja **pearätikuid**.

Kaleviosakonnas suures valikus igaselti **villast riiet**,
odavast kõige kallimani, samuti ka **villaseid tekke** ja
suurrätikuid.

Peale selle

Eesti niidimanufaktuuri õmblusniiti

kõigis numbrites.

Müük ainult suurel arvul.

NARVA LINAKETRAMISE MANUFAKTUURI ÜHISUS

end. linaketramisevabrik parun A. L. Stieglitz

N A R V A S.

Juhatus ja müügikoht:

Tallinnas, Suur Brookusmägi nr. 10.

Kõnetraat 9-13. Telegrammi aadress: Tallinn, Parus.

V a l m i s t a b:

veekindlaid presendiriideid igas laiuses ja jämeduses, samuti ka valmis presentid igas suuruses, purjeriieid, vahevoodri-, käterätiku- ja põlleriieid, kotiriieid ja muid pleekimata, pleegitud, värvitud ja imprägneeritud linaseid riideid: jute (rohust) riieid, jutekotte igasuguseks tarvituseks, purjeniiti, linast lõnga, linast sadulsepa-, kingsepa-, õmblus- ja sidumisniiti ja nõõri j. n. e.

Peakontor
Vene tän. nr. 1
Tallinn (Esthonia)

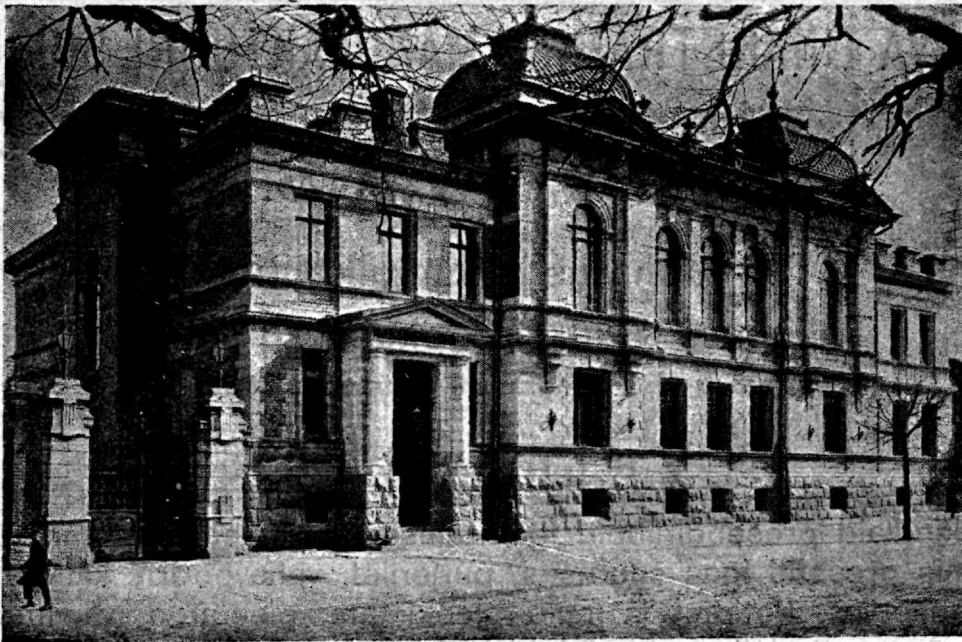
Telegr. aadress
Voodex - Tallinn
Kõnetraat 13-63

Mc KIBBIN G. MALKOV-PANIN & Co.

Metsa-eksport

Paberipuid- palke- propse- saematerjali

Tallinn

TALLINN. **EESTI PANK** TALLINN.
 OSAKONNAD KÕIGIS MAAKONNALINNADES.
 TOIMETAB IGASUGUSEID PANGAOPERATSIOONE.

TALLINNA AKTSIAPANK

Tallinn (Eesti), Vene tän. 8.

Telef. 11-85 & 33-85.

Telegr.-aadr.: Aktobank.

Aktsiakapital 40.000.000 mk.

Pank toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Korrespondendid kõigis tähtsamais linnades
 nii sise- kui väljamaal.

Tallinna Linnapank

Tallinn, Mundi tän. 2.

Telefonid: juhatus 19-30.
Äriruum 3-13.
aldad 7-48.

**Igasugu pangaoperatsioonid
sise- ja väljamaal.**

Tallinna Majaomanikkude Pank

Lai uul. 1

Telef. 33-11

Avatud iga päev kella 9—2.

Pank võtab raha hoiule, jooksvale arvele ja tähtaja peale igasugustes summates ja maksab ajakohast kõrgendatud protsenti. Pank diskonteerib vekseid, annab laene ja toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Rahasaatmine kõikidesse Eesti linnadesse ja rahvarikkamatesse kohtadesse. Panga tegevuse eest vastutavad Tallinna majaomanikud — panga osanikud — oma kinnisvaradega.

Majaomanikud, astuge oma panga liikmeks, ajage oma rahalisi toimetusi oma panga kaudu, tooge oma vabad summad oma panka hoiule

J U H A T U S.

PÕHJA PANK A./s.

Tallinnas, Suur Karja tän. 20, oma majas.

Telegrammi aadress: „POHIPANK“.

OSAKONNAD

Tartus, Viljandis, Võrus, Abjas, Antslas, Jõhvis,
Kohtlas ja Türil.

Avarad laduruumid Tallinnas, Uuel tän. nr. 32/34, kaupade mahutamiseks.

Panga varakambrites Tallinnas ja Tartus teraslaekaid (Safes) väärtuste ja dokumentide hoiuks kolmes suuruses välja üürida.

Pank võtab raha hoiule, makstes $7\frac{1}{2}$ —12% aastas, annab välja laene, ostab ja müüb väljamaa raha, kannab maksuta raha üle linnadesse ja kohtadesse, kus panga osakonnad, ning toimetab kõiksugu pangaoperatsioone kodu- ja väljamaal.

Ühistegeeliste asutuste keskpank Eesti Rahvapank

Tallinnas, S. Karja 19, oma majas.

Asutatud 1920. a.

Võtab raha hoiule ja maksab ajakoõbaseid %/o.
Annab laenusid ühistegeelistele asutustele ja korraldab asunikkudele ning kaluritele riiklikkude ja riigi vastutusel antavate laenude andmist

Toimetab kõiki teisi pangaoperatsioone sise- kui ka väljamaal.

Panga arvete seis 31. detsembril 1925. a.
mk. 290.000.000.—

Juhatus.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANNIDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVS

II AASTAKÄIK

Nr. 4

24. VEEBR. 1926

Väljaandja: Kaitseliidu staap.

Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas
300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus
50 mrk.

Kuulutuste hinnad. $\frac{1}{4}$ lehek. 4000 mrk.,
 $\frac{1}{2}$ lehek. 2000 mrk., $\frac{1}{4}$ lehek. 1000 mrk. ja
 $\frac{1}{8}$ lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj
50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Üksiknumber 30 mrk.

Toimetus Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teisi-
päeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2—3 p. l.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Manifest kõigile Eestimaa rahvastele.

Eesti rahvas ei ole aastasadade jooksul kaotanud tungi iseseisvuse järele. Põlvest põlve on temas kestnud salajane lootus, et hoolimata pimedast orjast ja võõraste rahvaste vägivaldavalitsusest veel kord Eestis aeg tuleb, mil „kõik piirud kahel otsal lausa lõovad lõkendama“ ja et „kord Kalev koju jõuab oma lastele õnne tooma“.

Nüüd on see aeg käes.

Ennekuulmata rahvasteheitlus on Vene tsaaririigi pehastanud alustoad põhjani purustanud. Üle Sarmaatia lagendiku laiutab end hävitav korralgedus, ähvardades oma alla matta kõiki rahvaid, kes endise Vene riigi piirides asuvad. Lääne poolt lähenevad Saksamaa võidukad väed, et Venemaa pärandusest endale osa nõuda ja kõige pealt just Balti mere rannamaid enda alla võtta.

Sel saatuslikul tunnil on Eesti Maapäev kui maa ja rahva seaduslik esitaja ühemeelsele otsusele jõudes rahvavalitsuse alusel seisvate Eesti poliitiliste parteidega ja organisatsioonidega, toetudes rahvaste enesemääramise õiguse peale, tarvilikuks tunnistanud Eesti maa ja rahva saatuse määramiseks järgmisi otsustavaid samme astuda:

Eestimaa, tema ajaloolistes ja etnograafilistes piirides, kuulutatakse tänasest peale iseseisvaks demokraatlikeks vabariigiks.

Iseseisva Eesti vabariigi piiridesse kuuluvad: Harjumaa, Läänemaa, Järvamaa, Virumaa ühes Narva linna ja tema ümbruskonnaga, Tartumaa, Võrumaa, Viljandimaa ja Pärnumaa ühes Läänemere saartega — Saare-, Hiiu- ja Muhumaaga ja teistega, kus Eesti rahvas suures enamuses põliselt asumas. Vabariigi piiride lõpulik kindlaksmääramine Lätimaa ja Vene riigi piiriäärsetes maakohtades sünnib rahvahääletamise teel, kui praegune ilmasõda lõppenud.

Eeltähendatud maakohtades on ainsamaks kõrgemaks ja korraldavaks võimuks Eesti Maapäeva poolt loodud rahvavõim Eestimaa Päästmisekomitee näol.

Kõigi naabririiikide ja rahvaste vastu tahab Eesti vabariik täielikku poliitilist erapooletust pidada ja loodab ühtlasti kindlasti, et tema erapooletus nende poolt niisama ka täieliku erapooletusega vastatakse.

Eesti sõjavägi vähendatakse selle määran, mis sisemise korra alalhoidmiseks tarvilik. Eesti sõjamehed, kes Vene vägedes teenivad, kutsutakse koju ja demobiliseeritakse.

Kuni Eesti Asutav kogu, kes üleüldise, otsekohe, salajase ja proportsionaalse hääletamise põhjal kokku astub, maa valitsemise korra lõpulikult kindlaks määrab, jääb kõik valitsemise ja seaduseandmise võim Eesti Maapäeva ja selle

poolt loodud Eesti Ajutise Valitsuse kätte, kes oma tegevuses järgmiste juhtmõtete järele peab käima:

1. Kõik Eesti vabariigi kodanikud, usu, rahvuse ja poliitilise ilmavaate peale vaatamata, leiavad ühtlast kaitset vabariigi seaduste ja kohtute ees.

2. Vabariigi piirides elavatele rahvuslistele vähemustele, venelastele, sakslastele, rootslastele, juutidele ja teistele kindlustatakse nende rahvuskultuurilised autonoomia õigused.

3. Kõik kodanikuvabadused, sõna-, trüki-, usu-, koosolekute-, ühisuste-, liitude- ja streikidevabadused, niisama isiku ja kodukolde puutumatus peavad kogu Eesti riigi piirides vääramata maksma seaduste alusel, mida valitsus viibimata peab välja töötama.

4. Ajutisele Valitsusele tehakse ülesandeks viibimata kohtuasutusi sisse seada kodanikkude julgeoleku kaitseks. Kõik poliitilised vangid tulevad otsekohe vabastada.

5. Linna- ja maakonna- ja valla omavalitsuse asutused kutsutakse viibimata oma vägivaldselt katkestatud tööd jätkama.

6. Omavalitsuse all seisev rahvamiilits tuleb avaliku korra alalhoidmiseks otsekohe ellu kutsuda, niisama ka kodanikkude enesekaitse organisatsioonid linnas ja maal.

7. Ajutisele valitsusele tehakse ülesandeks viibimata seaduse-eelnõu välja töötada maaküsimuse, töolisteküsimuse, tootlusasjanduse ja rahaasjanduse küsimuste lahendamiseks laialistel demokraatlistel alustel.

Eesti! Sa seisad lootusrikka tuleviku lävel, kus sa vabalt ja iseseisvalt oma saatust võid määrata ja juhtida! Asu ehitama oma kodu, kus kord ja õigus valitseks, et olla vääriliseks liikmeks kultuurrahvaste peres! Kõik kodumaa pojad ja tütreid, ühinegem kui üks mees kodumaa ehitamise pühas töös! Meie esivanemate higi ja veri, mis selle maa eest valatud, nõuab seda, meie järeltulevad põlved kohustavad meid selleks.

Su üle Jumal valvaku
Ja võtku rohkest' õnnista,
Mis iial ette võtad sa,
Mu kallis isamaa!

Elagu iseseisev demokraatline Eesti vabariik! Elagu rahvaste rahu!

Tallinnas, 24. veebr. 1918.

Eesti Maapäeva Vanemate Nõukogu.

Väikerahvaste iseseisvuse mõtte kasvamine ja temaga roobastikku arenev tsaaririigi lagunemine.

A. Jürgenstein.

Eesti iseseisvuse valmimisest kõneldes arvestatakse harilikult selle mõtte kasvamisega meie oma rahva keskel. Ja kahtlemata on meie oma arenemine siin otsustandva tähendusega peamoment. Kuid tähele panemata ei või jätta siin kõrval teist niisama tähtsat sündmust, mille arenemine roobastikku käib meie sisemise kasvamisega. See on tsaaristliku Venemaa kiire sisemine lagunemine, ilma milleta kõik meie püüdmised kauge tuleviku küsimusteks oleksid jäänud. Lubatagu mul täna lühidalt oma mälestustest seda lagunemiskäiku kolme tähtsama isiklikult läbielatud sündmuse meeletuletamisega veidi valgustada.

Need sündmused viivad meid tagasi ajalooliselt tähtsasse 1917. aastasse.

Ilmasõda oma käiguga oli 1917. aasta algusel Venemaa saatuslikku seisukorda viinud. Vaenlane oli riigile Poolas raskeid lööke annud, ta oli Kuramaale sisse tunginud ja asunud Riiga piirama. Rasked inimestekaotused ja sellega kaasaskäiv varustuspuudus ja üldiselt paljastatud lohaku valitsuses, mille paranemise võimetust skandaalne Rasputini lugu tsaarikojas haledalt valgustas, kõik see lootusetu seisukord viis ammu kestnud sisemise rahutuse revolutsioonilisele lahtipuhkemisele. Tsaari võim kukutati veebruari lõpul ja moodus-

tati ajutine valitsus, mille etteotsa asus semstvotege lane vürst Lvov.

See ajutine valitsus aga ei saanud vabalt tegutseda, sest tema käsi sidus algusest peale teine kõrvalvõim: Peterburi tööliste ja soldatite revolutsiooniline nõukogu, millest viimaks välja kasvas enamlus, mis ajutise kodanlise valitsuse sügisel kukutas, kui Saksa valitsus temale plombeeritud vagunis niisuguse teguvõimsa juhi oli saatnud nagu seda oli kadunud Lenin. See kõrvalvõim, millele sisemiselt

med, oli kokku kutsutud nõutult sisemise ja välise vaenlase vahel tegutseva ajutise valitsuse poolt. Peterburisse kokkusõitvatel praegustel ja endistel duumaliikmetel, vähemalt meil eestlastel, oli mõte, et nüüd midagi otsustavat pööret riigi valitsemises oodata on. Oli arvamine, et ajutine valitsus mingi tähtsa ettepanekuga tuleb, millele ta nii kaaluvat seljatagust enesele soetada tahab nagu seda on umbes poolteisetuhandeline rahva poolt valitud meeste kogu. Isiklikult arvasin, et vast kavat

Foto Parikas.

Tuba Toompea lossis pärast enamlaste lahkumist 24. veebr. 1918.

kaasa tundis Lvovi valitsuse kohtuminister, pärastine peaminister Kerenski, paraliseeris sõjaväe vastupaneku võimu, nii et ajutisel valitsusel kaks võitlusfronti olemas oli: väline vaenlane Saksa sõjaväe näol, sisemine kasvava ja lõhkuva enamluse kujul.

Selles raskes, pea lootusetus võitluses paistavad meile kolm jaama silma, mis Vene sisemist lagunemiskäiku elavalt iseloomustavad: 1) riiklik nõupidamine Peterburis 27., 28. ja 29. aprillil; 2) riiklik nõupidamine Moskvas 12., 13. ja 14. augustil ja 3) väkerahvaste kongress Kiievis 8. septembril ja järgmistel päevadel.

Kõigist neist riiklistest nõupidamistest olen isiklikult osa võtnud.

Nõupidamine aprillikuul, millest osa võtsid Tauria palees kõik toleaeagsed kolmanda ja kahe esimese riigiduuma liik-

setakse nüüd separaatrahu Saksamaaga, mida juba kaalutud oli kojaringkondades tsaarivalitsuse viimastel aegadel.

Pettumus oli suur, kui nägime, et midagi sellesarnast ei sündinud. Valitsusel ei olnud midagi erilist ettepanekut. Vast ootas ta seda kokkuastunud rahvaesitusest? Vaevalt, sest siis oleks ta selleks ise enne seda teatud ringkondades ette valmistada lasknud. Vaieldi endisel viisil erakondlisest seisukohast, süüdistati üks-teist halva seisukorra tekkimises, kusjuures grusiinlased Zeretelli ja Tsheidse, kes oma kahemõttelist mängu nõukogude juures edasi mängisid, lõviosa etendasid. Vaieldi kolm päeva viljatult ja mindi koju niisama targalt nagu kokku tuldi. Mina vähemasti sain nii palju targemaks, et ma teatava rahuldustundega oma mulje õigeks tunnistada võisin, mida ma 1. märtsil,

mässu algusel Peterburis käies nendele Tartu tegelastele avaldasin, kes rõõmsad olid, et suur revolutsioon, tsaarivalitsuse kukutamine, võrdlemisi nii kergete ohvritega korda oli läinud ja uus valitsus moodustatud. Ma ütlesin siis nõukogude kasvavat võimu tähele pannes, et midagi veel korras ei ole, et kõik sellest ära ripub, kas on venelastel üks Gallifet (Pariisi kommuuna hoolimata hävitaja 1870), kes selle paralleelvõimu valitsuse jalust ära pühib, või mitte. Vastasel korral laguneb suur tsaaririik paratamatult. Praeguse nõupidamise oli nõutu ajutine valitsus kokku kutsunud nähtavasti ainult selleks, et maa meeoleu tundma õppida.

Sellest aga ei võinud ta midagi õppida, sest et maa ise niisama nõutu oli nagu valitsus — ja Gallifet' asemele kinkis saatus Venemaale Kerenski, sõnakangelase, kes sõnadega ja kõnedega Venemaa lootis uueks luua.

See Kerenski kutsus siis, kui ta Lvovi asemel riigi etteotsa oli asunud, uue riikliku nõupidamise kokku Moskvasse. Ajalehtedes lasti juba enne seda lendsõnad lahti: Moskva on Venemaa süda. Siit on välja läinud raskel ajaloolisel tunnil Minini ja Posharski liikumine, mis Romanovid troonile viis ja Venemaa päästis, siin lõppes tulelekkides ilmapõitja Napoleoni võim — kõneleb ainult Moskva, siis on Romanovite pärandus likvideeritud ja Venemaa päästetud.

Sõideti Moskvasse. Sellest koosolekust võtsid osa meie poolt 10 eestlast, nende seas mitmed praegused poliitilised tegelased, nagu Tõnisson ja Piip, tuntud uue Läti ja Leedu loojad. See nõupidamine oli kavatsatud laiem kui Peterburi oma, sest siia ilmusid ka Kerenski lemmikud, sõjaväe ja tööliste esitajad, poliitikat tegema. Peale selle olid kutsutud ka tööstuse ja kaubanduse esitajad: kokku umbes 2500 „paremat inimest“, kes keiserliku teatri suures saalis 12. aug. kokku astusid.

Kui palju olukord aprillist augustini pahemaks oli muutunud, oli juba väliselt silmatorkav. Kuna Peterburis aprillis veel võrdlemisi julgelt liiguti ja Tauria palee ees harilik kõvendatud valvekord käsitusel oli, võttis meid „matuschka Moskva“ täielise sõjalaagrina vastu. Keiserlikku teatrit, kus koosolek algas, piiras tugev jala- ja ratsaväe rõngas, jala- ja ratsapolitsei, mille ridadest kutsekaartidega ainult volitatud saadikud läbi lasti. Koosolekul seisis päevakangelase Kerenski selja taga ka alataasa kaks ohvitseri paljaste mõõka-

dega. See mees oli aprillist saadik muutunud kuni tundmatuseni. Võim oli ta pea nähtavalt pööritama pannud. Kuna ta aprillis Tauria palees Lvovi kabineti kohtuministrina meeldivalt tagasihoidlikult esines, koosolekute vaheajal saalis ümber käis ja tuttavate inimestega lahkelt juttu ajas, oli ta siin kaugemalseisvatele tuttavatele ligipääsmatu Napoleoni rolli etendaja. Peterburis kandis ta paremat kätt rätikuga kaelas. Kõneldi, ta olevat haavata saanud. Mõni minut temaga Tauria palee saalis juttu ajades küsisin, kas jutt atentaadist õige on. Ta naeris: „Need on teie tallinlased, kes mu käe teretades ära pigistasid,“ vastas ta lahkesti. Teatavasti käis ta enne Peterburi nõupidamist Tallinnas kõnelemas — meeoleu loomas, mis siin ka määratud vaimustust sünnitas.

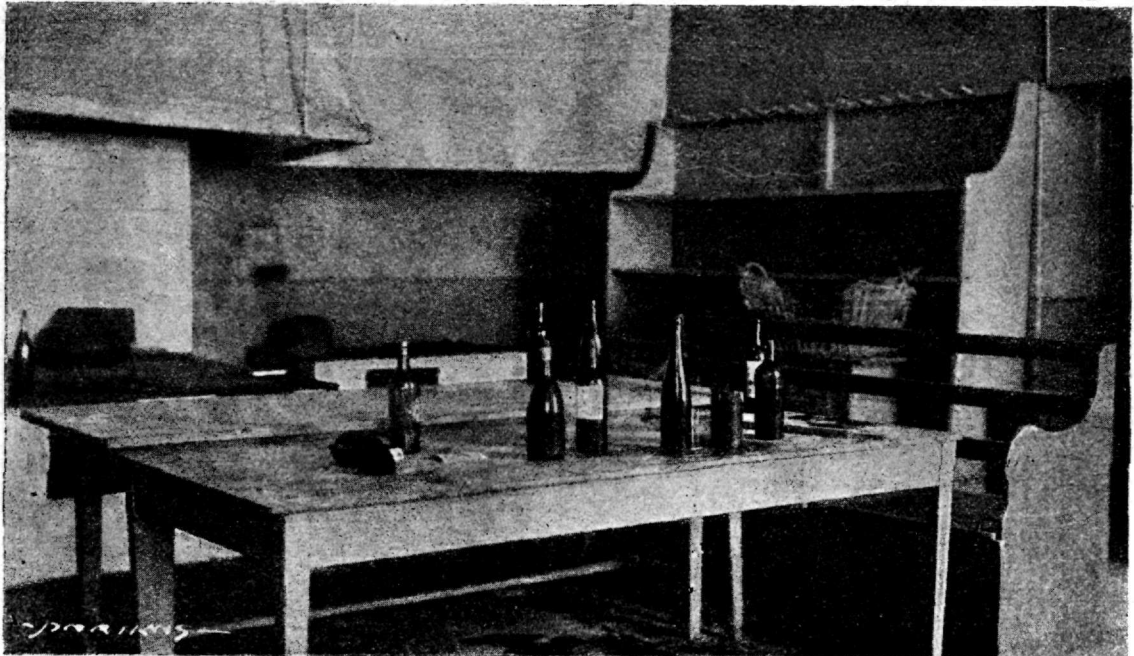
Kuna Peterburi nõupidamise ajal teada oli, et Kerenski ja Zeretelli nõu peale kuulus 1. prikaas sõjaväele anti, kus selle meeoleu põhjani ära rikuti ja vägi võitlusvõimetuks tehti, siis oli Kerenski Moskvas haruldaselt sõjakas Napoleoni meeolus. Nagu teada, kavatses ta oma frondireisil sõjaväes oma kõnedega suurt meeolu tõusu luua, peale tungida ja sõda võidurikkale lõpule viia. Sõjaväe tegelikkude juhtide, kindralite Aleksejevi ja Kornilovi kõnedest aga paistis tõsine mure välja ja nendele tribüünidelt vastu haukuvate sõjaväe esitajate ohvitseride distsipliinilagedad sõnad andsid kõige selgemat tunnistust üle käte läinud, taltsutamata korralagedusest sõjaväes. Nendest ei olnud nähtavasti midagi enam loota. Zeretelli ja kaaslased ajasid ikka alles oma endist sõnamulinat ja Viktor Tshernovi loomuvastaselt sädelevad silmad (seekord oli ta põllutööminister) ei töotanud midagi head. Peeter Struve heitis temale ja Zeretellile nende kokkumängu eest enamlastega otsekohest isamaa äraandmist ette — mida aga selles riiklises tohu-va-bohus ette võtta, seda ei teadnud keegi. Anti deklaratsioon ja seletusi kõikide organisatsioonide ja ka juba rahvuste poolt ära — ka eestlaste nimel luges sarnase härra Piip ette — kus igaüks oma nõudmisi esitas, kuid mis keskvalitsus omalt poolt seisukorra tervendamiseks peaks tegema, see jäi enne kui pärast tumedaks. Kerenski iseteadlik ülesastumine, tema aktsentueeritult raiuvad sõnad oleksid nagu tundmust äratanud, et selle mehe iseteadlikkude sõnade taga midagi kavakindlat väljavaadet olemas on, kuid mõtlejates peades äratas see pettumust, kui millegi lunastavaga välja ei tuldud.

Meie, eestlased, lätlased ja leedulased, pistime Moskvas salakoosolekutel pead kokku, kus keegi enam ei salanud, et Venemaa väljapääsmatus seisukorras on, et suurvenelased oma osa Venemaa juhtimises läbi on mänginud ja meil, väikerahvastel, aeg kätte jõudnud on, omal arvel tegutsema hakata laialise autonoomia sihis, mille ainukese rahvana siia maale ainult eestlased omale juba oma niinimetatud omavalitsuse seadusega olid suutnud Lvovi valitsuselt läbi pigistada. Leedulastel

sed kutsusid väikerahvaste esitajad Kiievisse 8. septembriks nõupidamisele kokku. Suurvenelaste keskvalitsus Peterburis ei seisnud sellele vastu, sest ta tundis ise oma väljapääsmatut seisukorda. Kerenski komandeeris oma esitajana kongressile väikevenelase, nüüd enamlaste poole üleinud härra S l a s c h t s h e v i, kes valitsuse juures mingit Ukraina komissari osa etendas.

6. sept. sõitsin ka mina Tartu seltskondlike organisatsioonide esitajana

Foto Parikas.

Tuba Toompea lossis pärast enamlaste lahkumist 24. veebr. 1918.

olid, nagu kuulda, laialised ühendused nende emigrantide ja väljarändajate kaudu Euroopa keskkohades ja Ameerikas. Nad said teateid igalt poolt, mis teatava blokaadi all seisval Venemaa kodanikul haruldased olid. Need teated jooksid kokku Peterburis elava Leedu advokaadi parun Schillingas'e juure. Lepiti kokku, et need teated sealt salateel ka Eestisse ja Lätisse tulevad juhtida ja edaspidi tarviduse järele koos tegutseda.

Peale Moskva nõupidamist võtsid sündmused kiire käigu. Kerenski esialgne hoogne pealetung lääne väerinnal oli suureks kaotuseks muutunud, Riia oli langenud, sisemine korralagedus suurenenud. Seal võtsid väikerahvastest väikevenelased Ukrainas algatuse oma kätte, et katsuda teistele rahvustele Venemaa lagunemisest päästa, mis veel päästa oli. Väikevenela-

laevaga Pihkvasse, et sealt Dno jaama kaudu Kiievisse pääseda. Teised Eesti esitajad A. Birk, O. Strandman, K. Ast sõitsid Peterburi kaudu.

Kui kaugele Vene lagunemine juba oli läinud, näitas mulle see sõit kõige paremini. Pihkva võrdlemisi ruumikas jaam oli sõjapõgenejatega nii täidetud, et kuski ruumi ei olnud jalaga astuda. Kõik ootesaalide, einelaua ruumide ja muude tubade põrandad olid täis magajaid naisi, lapsi, mehi, kes edasisaamist ootasid, mõned muidugi ei teadnud, kuhu minna. Olid ainult vaenlase eest põgenenud. Suurelt osalt lätlased Kuramaalt. Sain hädaga täiskiilutud rongi trepile, mille peal ühe jaama sõitsin, siis pääsesin vöörusesse, viimaks vagunisse, kus istekohta muidugi ei olnud. Jõudsimme Dno jaama peale seda, kui Peterburist tulev rong juba lõuna

poole ära oli sõitnud. Tuli siis terve päev oodata.

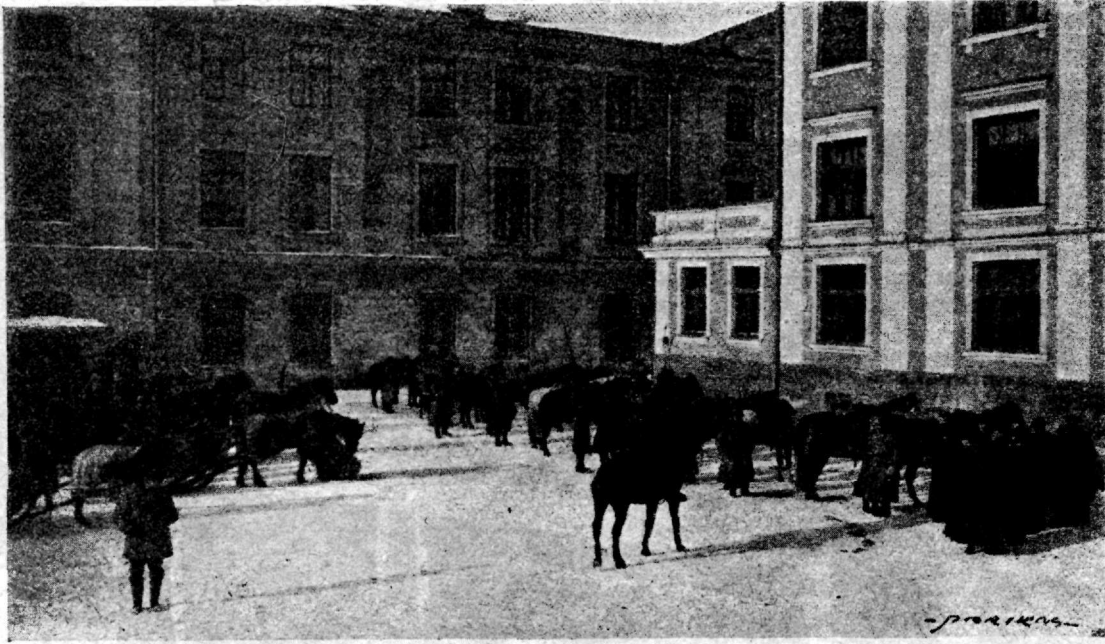
Jaam oli täis Kornilovi ratsaväge. Nõndanimetatud „diikaja diviisi“ ratsavägi, athaasid ja ossetiinlased, ohvitserid oma ilusates mundrites, soldatid ratsutasid mustades villastes burkades. Venelane, kellega uulitsal kokku sain, kaebas salakesi, et nad ümberkaudsetes külades metsikult röövivad ja tapavad. Боже мой, сколько христианск. душей погубили! Ohvitserid jaamas olid väga viisakad ja lahked.

minu ja pärast ka hra Birki väga lahkelt vastu võttis ja meid nädalapäevad, mis koosolek kestis, söötis, jootis ja öömajatas ilma kopikugi tasuta.

Kiievis olid halvad päevad. Iga päev kostsid jaamadest püssipaugud. Röövlite salgad, näljased inimesed rüüstasid jaamades toiduainete vagunid, mis sõjaväed vaevalt suutsid sõjariistadega takistada. Rüüstati juute, lasti inimesi vahete-vahel maha.

Väikerahvaste konverents oli palju pa-

Foto Parikas.

Esimene sakslaste väesalk Tallinnas 25. veebr. 1918.

Et jaamas suhkur puudus, andsid nad mulle seda teejoomiseks ja naersid venelase juttu. „Kas me metslased oleme? Te näete ometi, meie oleme kultuurilised inimesed. Mis ta lorab!“

Teisel päeval läks sõit edasi Kiievi poole. Vilets sõit. Täiskiilutud vagunites ei mingit korda. Kolmanda klassi pileetiga reisijatega oli esimene klass täis kiilutud. Kauplejate või „meschotshnikute“ kotid täitsid kõik vagunite koridorid, nii et üle tuli ronida.

Kiievis oli viimane kui võõrastemaja number täis. Pidin kohe oma reisikohvritega koosolekule minema pesemata, nagu teelt tulin. Keegi Eesti preili Kuusik, kes koosolekul oli suures rotundis, andis mulle esimese öömaja omas korteris. Pärast viis ta mu rikka eestlase, Pärnust pärit oleva majaomaniku Rolleri juure, kes

remini organiseeritud kui eelmised kaks nõupidamist. Kongressi aupresident oli Ukrainain „batjuschka“ prof. Grusihevski. Igast esitatud rahvast valiti liikmeid alamkomisjonidesse ja juhatusse. Et teised eestlased kõik juba osakondadesse olid valitud, valiti mind presiidiumi.

Seal oli kõikide Vene väikerahvaste esitajaid Euroopast ja Aasiast, peale poolakate ja soomlaste. Olid seal lätlased, leedulased, kasakad, väikevenelased, rohkesti juute, armeenlasi, tatarlasi, turkmeenlasi, grusiinlasi, kirgiise jne.

Üks väikene professor pidas programmikõne, kus ta selgeks tegi, et suurvenelase riigitarkus otsas on. Riigis peavad juhtiva osa oma kätte võtma väikerahvad. Ei aita enam autonoomia, vaid föderatsioon. Et seda saada, peavad kõik väikerahvad endid iseseisvateks kuulutama, aga

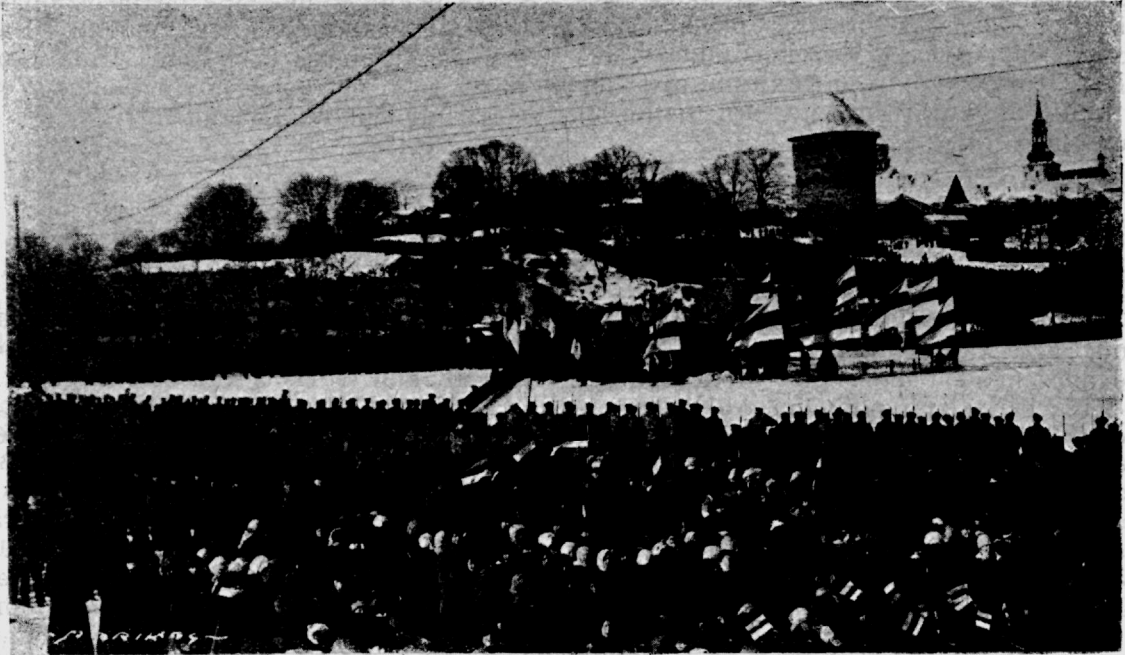
ei mitte seks, et Venemaad lõhkuda, vaid seks, et föderatsioonilist keskvalitsust luua, kelle võimupiirid mitte „kingitud“ ei ole keskvalitsusest, kes need õigused parajal juhusel jälle tagasi võiks võtta, vaid need õigused tulevad väikerahvaste ja suurvenelaste volinikkude poolt ühiselt anda. Keskvalitsusel on ainult piiratud asjades üldine võim, nagu välispoliitikas jne. Igas osariigis, mis rahvuste järele ellu tõusevad, on oma kodused seadused. Nendel juhtnööridel, mis heaks kiideti, töötas konverents ametlikult.

kuulutada, nagu juba Poolaga Vene poolt sündinud. Venemaa pidavat sellele ette jõudma ja Leedu omalt poolt iseseisvaks kuulutama ja kongress sellekohase resolutsiooni Peterburi keskvalitsusele esitama.

See oli pomm, mis ootamata föderatsiooni mõtte segi ähvardas lüüa. Leedulased olid Läti esitajatele nõu annud sedasama ka Lätile nõuda, sest ka pool Lätimaad on okupeeritud. Kuid lätlased olid eestkätt tagasihoidlikud.

Et leedulaste ettepaneku kohta seisu-

Foto Parikas.

Paraad Tallinna Vabadusplatsil esimesel vabariigi aastapäeval 24. veebr. 1919.

Kuid see oli ametlik ja avalik seletus. Oli tunda, et väikevenelased ja ka teised selle föderatsiooni sisse õieti ei uskunud. Räägiti föderatsioonist, aga mõeldi iseseisvuse peale. Väikevenelased seletasid avalikult, et miks peavad suurvenelased, kes nüüd oma poliitilist võimetust nii selgesti on näidanud, kaugelt põhjast oma ametnikukarjaga neid valitsema, kelle elu ja olnud ei tunne.

Lõpu sellele föderatsioonijutule aga tegid leedulased. Kui meil föderatsiooni plaanid kõik ilusasti läbi räägitud olid, astus korraga leedulane prof. Valdemaras üles ja seletas: Leedumaa olevat sakslaste poolt täitsa okupeeritud. Nagu temal teada, kavatsesvat sakslased Venemaa lõhkumise sihis Leedumaa iseseisvaks kuningriigiks Saksa kaitse all välja

kohta võtta, tehti vaheaeg. Keskvalitsuse esitaja Slaschtshev näis põrutatud olevat. Koosolekusaalist kõrvalistesse ruumidesse minnes küsis ta minult, mis muljet leedulaste nõudmine minu peale avaldanud, kes ma Leedu piiriäärne inimene. Mina vastasin õiglaselt: „Laev on vajumas, hiired päästavad endid!“ „Just minu arvamine,“ vastas ta nukralt. Leedulaste nõue võeti vastu.

Huvitav oli kasakate seletus, mida noor ataman Ivanov ette kandis. Sisu lühidalt: „Kasakad loetakse õiguse vastu suurvenelaste kilda. Need on meid siamaale oma politseikoorteks tarvitanud, et vabadusliikumist üksikute rahvaste juures maha suruda. See häbistav seisukord peab lõppema. Meie seletame täna, et meie iseseisev rahvas oleme ja ühes võitleme väikerahvaste vabaduse ja iseseisvuse eest. Pa-

lume meid Vene väikerahvaste hulka vastu võtta! Kõik koosolijad tõusid püsti. Vainustatud käteplagin, ovatsioonid, kuna tribüünidelt vanad pika halli habemega kasakad Ivanovi üleskutsel kõikide koosolijate poole vastuvõtmise tänuks sügavasti (въ поясъ) kummardasid.

Oli kosutav see naiivne meeleavaldus. Minule ütles vaheajal meeldiv Ivanov: „Teie eestlased olete arvu poolest nõrk ja väike rahvas. Aga intelligent ja haritud inimesed. Teie olete suurvenelastelt juba oma autonoomia välja pigistanud, mida veel korda ei ole läinud teha 30-miljonilisel ukrainlastel. Ärge andke enam käest, mis teil on. Tänaest päevast peale on ka meie kasakate täigid teie korralduses, kui teil abi tarvis“ — „съ сегодняшняго дня и наши казацкіе штыки въ вашемъ распоряженіи“.

Sarnases ülendavas meeleolus lõppes kongress. Valiti väikerahvaste organisatsiooni keskbüroo Kiievisse, kuhu eestlaste esitajana ka mind valiti, ja otsustati keskbüroo orgaan välja anda.

Kaks numbrit sellest sain kätte. Siis tuli enamluse laine ja neelas kõik need naiivsed kavatsused.

Kui ruttu töötab uuem ajalugu! Sõbraliku Ivanovi tapsid enamlased. Slaschtshev on, nagu kuulda, nende poole üle läinud. Viimaste teadete järele ka palav ukrainlane „batjuschka“ Grusihevski. Ei usu, et see üleminek südamlilik on ja enamlaste põhimõtete vastuvõtmist tähendab. Rahvaste iseseisvusele aga andis Kiievi kongress tublisti hoogu ja paljastas Vene tsaaririigi lõpulikku lagunemist.

Tartu rahuleping ajaloolise piiripunktina.

Ed. Laaman.

Rahulepingud köidavad riike kokku, kuid Tartu rahulepingust võime öelda, et see alles meid Vene riigist õieti lahutas.

Kuni Tartu lepinguni olime kui mitte enda, siis võõraste silmis Vene riigi osa, kes isehakanud mässulisele Vene enamisele valitsusele vastu paneb. Nii vaatasid meie peale liitlaste valitsused, kui varsti pärast meie iseseisvuse väljakuulutamist meid de facto tunnustasid, — just sellepärast loobusidki nad meile nii kaua de jure tunnustamist andmast.

Mässuliseks Vene riigi osaks pidasid meid niihästi Vene enamlased kui valged. Kumbki tahtis meid oma alla heita. Et valgetel seks otsekohe jõud puudus, siis pöörasid nad liitlaste abi poole. Kui 1918 lõpul Inglise laevastik siia jõudis, palus Vene valgete Pihkva korpuse esitus ingllastelt, antagu Baltimaa Vene valitsuse kätte ja Eesti ning Läti sõjaväed Pihkva korpuse ülemjuhatause alla. Meil taheti sedasama korrata, mis lõunas Kubani ja Doni kasakate vabariikidega sündis, kes just selsamal ajal liitlaste abil Vene valgete väe ülemjuhataja kindral Denikini alla paenutati, ehk küll kasakatel enestel palju rohkem väge oli kui Denikinil.

Nagu Denikini juures, nii põhjendasid Baltimaalgi Vene valged oma nõudmist sõjalis-strateegiliste vajadustega, mis ühist väerinda üksikute iseseisvate väesektorite reast eelistavad. Ja selle tõttu käidi meilgi veel kauemat aega venelaste

poolt peale, pakkudes liitlastele Balti väerinna ühiseks ülemjuhatajaks küll krahv Kellerit, küll Gurkot, küll Judenitshi.

Kuid inglased rehkendasid siin rohkem kui Musta mere ääres poliitiliste teguritega. Iseäranis saatuslikuks sai siinsetele Vene valgetele nende „Saksa lõhn“, s. o. asjaolu, et see Saksa kindralkomando oli, kes Vene Pihkva korpuse korraldas. See tegi inglased siinsete Vene valgete vastu kohe väga tagasihoidlikuks ja nad lubasid venelastele abi anda ainult Eesti ja Läti kaudu.

Hambaid kiristades pidid Vene valged sellega leppima. Kuid osa ei leppinud mitte. Need läksid sakslaste juure ja nende abiga asutati Miitavis von der Goltzi tiiva all nõndanimetatud vürst Bermont-Avalovi Vene läänevägi. Kui von der Goltz oma landeswehriga eestlaste peale tungima hakkas, lendas Vene lääneväe poolt senaator Neidhardt aeroplaanil Narva alla, et seal Vene põhjakorpusele ette panna ühteaegu idast eestlasi lüüa ja Eestimaa Vene alla vallutada. Ei läinud von der Goltzil 1919 juunikuus korda Balti riike murda, siis katsus Bermont sedasama neli kuud hiljem Riia kallale tungides, kuhu Eesti soomusrongid lätlastele appi tõttasid.

Pariisi rahukonverentsil varjas veel vana Vene kotkas Baltimaa. Ainult niipalju usaldasid liitlased suurte vaidlemiste peale lubada, et Balti rahvad autonoomia

saaksid ja rahvasteliit nende eest võiks kosta. Kohalikud Vene valged olid „Saksa lõhna“ pärast küll kõrvale lükatud, kuid Denikin ja Koltshak, Vene valgete ülemvalitsejad, pidid ometi võima Balti rahvaste tulevikule üle käsutada. Eesti pidi aitama venelastel Peterburi ära võtta, et siis neile Tallinna veel juure kinkida.

Tartu rahu tõmbas kõigist neist ilusatest tulevikuplaanidest jämeda kriipsu läbi. See oligi, mis Vene valged nii kirjeldamata vihale ajas. Eesti äraandmi-

rahvasaadik Kalabuhovi samal päeval „Venemaa äraandmise eest“ avalikult üles puua. Oleks see Vene valgete teha olnud, siis poleks Tallinnas 1919. a. lõpul küllaltaternaposte jatkunud.

Tartu rahulepingus astus Eesti esimest korda üles, nagu see ainult iseseisvale riigile omane, kes oma eluküsimustes oma enda eluhuvide järel talitab, ilma et ükski kõrvaline mõjuavaldus teda segada suudaks.

Eesti eluhoovi seisis siis selles, et end

Tallinna „Kalevi“ malevkonna posti-telegr.-telef. kompanii. Kompanii pealik reserv-leitnant Julius Steinberg.

sest karjuti igal nurgal ja liitlaste kaudu katsuti talle isegi kõri kallale tungida, ehk küll üsna tumedaks jäi, milles see äraandmine õieti oli seisnud. Nähtavasti arvasid venelased, et Eestil muud eluülesannet ei tohi ollagi, kui Judenitshit Peterburi aidata. Sellest austavast ülesandest loobudes mässas ta uuesti ja juba lõpuliikult: ta löi end lahti mitte ainult olevast, vaid ka tulevases Vene võimust, löi sellest hoopis lahti ja asus täielikult oma käe peale.

Kui Kubani kasakate vabariigi volinikud umbes selsamal ajal kaugeltki mitte niipalju ei julgenud, vaid ainult oma eridelegatsiooni Pariisi rahukonverentsile saatsid, kes oma naabrite — Kaukaasia mägede rahvastega ühe ilmsüüta piirilepingu sõlmisid, siis kihvatas Denikini süda nii, et oma vägedega Kubani parlamendi — raada — laskis ümber piirata ja Kubani

läbimädanenud ja surmale küpsest Vene valgete asjast lahutada ja läbimurdnud Vene revolutsiooniga mingi üksteise kõrval elamise võimalus — modus vivendi — leida.

Kui Vene valged oma võidetud maadel nuutidega jälle mõisaid talurahvalt tagasi võtsid, käisid liitlased peale, oldagu ometi demokraatlikum ja katsutagu talumehega leppida. Selle peale urisesid Vene valged, et liitlased, kui nad Vene olusid ei tunne, pidagu parem suu ja lasku venelasi endid venelastega asju õiendada nii, nagu Vene kohane.

Just sellesarnasele otsusele oli ka Eesti jõudnud. Olid Vene asjad head või halvad, see ei seisnud igatahes mitte tema võimuses venelasele õiget aru pähe panna. Ja kui nii, siis jäi ainult hoolt kanda, et endale Vene halvad kombad külge ei hakkaks.

Tartu rahu lahutas Eesti vanast Venemaast. Uue Venemaaga loodi uued vahekorrad, mis alles oma aja ja jõuproovi pidid läbi tegema. „Rahu on tehtud, elagu võitlus“, kirjutas Eesti enamlaste juht H. Pöögelman sel puhul. Ja Vene valged parastasid kahjuröömus: sõjas saadi küll vastu, aga katsutagu nüüd, kas, kui rahu tehtud, veel suudetakse enamluse batsillusi piiri peal kinni hoida. See olla sama lootusetu, nagu Venemaa stepi tuult okas-traadiga peatama panna. Üks kahest: kas lämmutatakse jõuga enamlus, või kihvkitab enamlus kogu maailma! Rahutegemine enamlastega olla enesepettus, mis seda kiirem hukatusele viivat.

Et enamlus rahu tehes meid veel rahule pole jätnud, seda teadsime meie isegi. Kuid et, nagu Vene valged kinnita-

sid — „kassist kangemat metsalist ei ole“, — seda ei uskunud me kunagi. Ja nüüd võime kuue aasta üle tagasi vaadates juba kindlasti öelda, et meie usk alusetu pole olnud.

Kui Vene valged 1919. a. lõpul Tallinna laternapostid oleksid ära kasutanud, siis oleksid enamlased omakorda seda teinud pisut hiljem, — 1. detsembril 1924. a. Kuid Vene võim — nii valge kui punane, pidi mõlemal juhtumisel ainult keelelimpsamisega leppima. Neil tuli tunnistada, et Tartu rahuleping pole mitte paljas tükike paberit, mida osav kombinatsioon võib tühjaks teha, vaid on ajaloo sündmus, mis on üksteisest lahutanud kaks riiki, kes sest saadik täitsa omaette üksteisest ärarippumatut elu elavad.

Kahekümneneljandal veebruaril.

Eevalt Viskel.

Vabaduse püha, meie iseolemise aastapäev, võidupüha vaba rahva kõikumatumale tahtele.

Ärdamalt kui kunagi paljastame pea rahvushümni võidukal helisemisel; kindlamalt kui kunagi vaatab mehepilk; ärdamalt langetame pea oma lunastajate mälestuseks. Aga kindlamini seome voo, hoiame relva!

Kes ütles kord, et me pole väärt ise olema? Kes oli see, kelle suu kord tõmbus jõledaks irvituseks, kui kõneldi iseseisvast Eestist? Kus on nad nüüd?

Näe, vaata! Seal tornil, mis kord oli sundijate koja lipu kandjaks, — näe, nüüd lehvib seal sini-must-valge. Lehvib ja jääb sinna lehvima. Jääb!

Kujutage ette, et täna, 24. veebr. 1926. tõuseks hauast eestlane, kes surnud aastal 1916. Teie mäletate ju veel seda aega nii selgesti, see pole ju nii kaugel — mis? Tuleks see, 10 aastat varjulolnud isik täna meie hulka ja — näeks tänaseid meid, tänaseid eestlasi, tänast Eestit. Kas ta suudaks äkki mõista meie praegust iseolemist? Kas ta usuks, et need on Eesti väed, mis täna marsihelidel sammuvad vabaduspeole; et need on Eesti lipud, mis täna ilutsevad võidumärgina? Ja kui ta seda siiski taipaks, mis ta siis ütleks, teeks?

Aga aeg, mil ta kadus meie hulgast, polegi ju nii kauge: ainult kümme aastat — kitsas koekene sajangute otsatus kangas...

Kitsas koekene, aga tugev, järsk, pidev algus uuele järgule ses lõputus kangas, uuele järgule, mille kudujaiks oleme ise ja mille kestvus oleneb meist — sinust, minust, temast.

Ei ole ainult juhus, et Kreutzwald asetab Kalevipoja põrgu väravasse vahiks, et Sarvik seal välja ei pääseks. See Kalevipoja seisukord seal — valguse ja pimeduse vahel — on sümbolne meie rahva seisukorrale praegu, minevikus, tulevikus.

Oleme seismas kahe vaenulise laagri vahel. Oleme kaldaks mere ja manneri vahel. Kas me suudame?

Kahtleb keegi? Julgeb ta seda!

On löönud kaheksas vahitund. Algab üheksas. Ja me seisame — meie, kaitseliitlased. Seisab terve Eesti — see, kelle eest valvame.

Paistab, nagu oleks saatust oma äraarvamatul tahtel just meie, eestlaste, jaoks hoidnud selle aukoha, raske valvekoha. Võib olla, oleme visanud teistest. Kas me suudame?

Kas keegi kahtleb!

Miks on kadunud suure sulatismassi kõik meie teised — arvurikkamad veel — hõimud ja püsinud ainult meie? Miks on kolmekordselt kahanenud leedulaste arv, maa-ala? Miks on lõpetanud oma olemise preislased, masuurid, kuralased, on suremas liivlased? Kas ainult juhus?

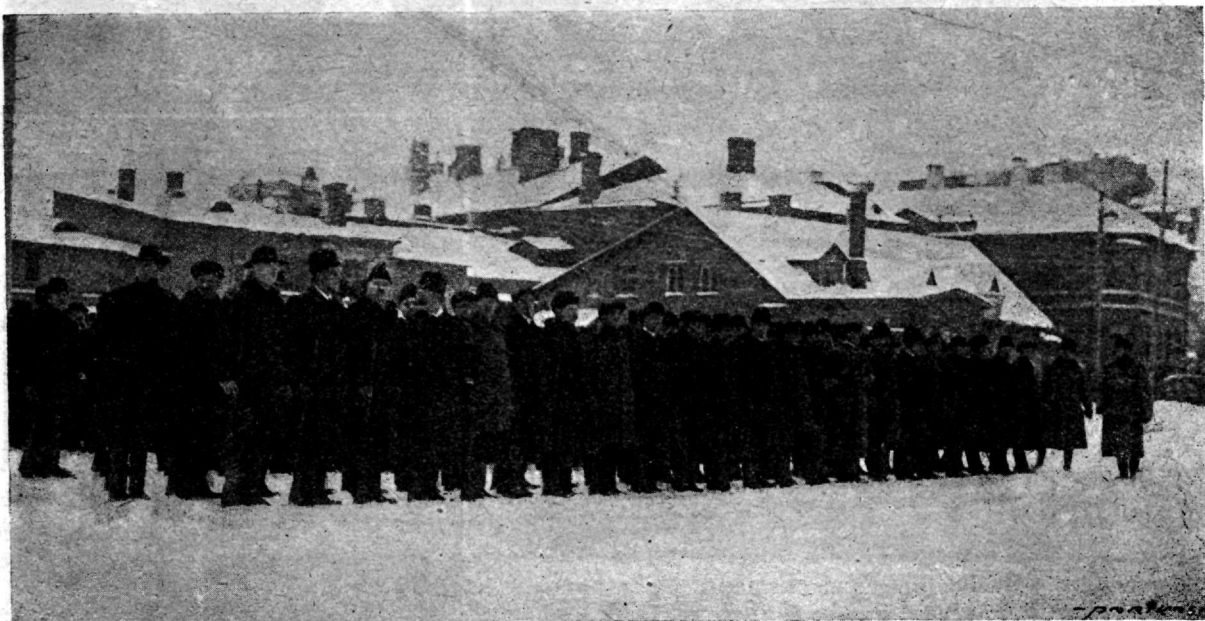
Ei sünni ilmas midagi juhuslikku. Iga sündmuse on mõjutanud eeltingimused. Igal tõusmisel, langemisel, püsimisel on oma põhjused. Meie püsimise ja tõusu põhjus peitub meis endis.

On vajunud minevikku aeg, kus oma kävarre peale lootmist loeti surmapatuks.

Võitlusvennad, kaitseliitlased! Kas te ei märka, et viimase 8 aasta jooksul oleme harjunud palju sirgemini käima, seisma — julgemini silmi tõstma? Tuletagem ainult veidi meele...

Tallinna kaitseliit paraadil 1. jaanuaril 1919. a.

Foto Parikas.

Ja kas võiks me kuidagi veel võtta omaks mõtet, et iialgi võiks tagasi tulla aeg, kus me nii sirged polnud, nii julgesti pilku ei tõstnud! Kas võiks veel kord tagasi tulla see piinav unenägu oma süüraamatute, pisarate, tuimuse, allaheitlikkuse ja verega!

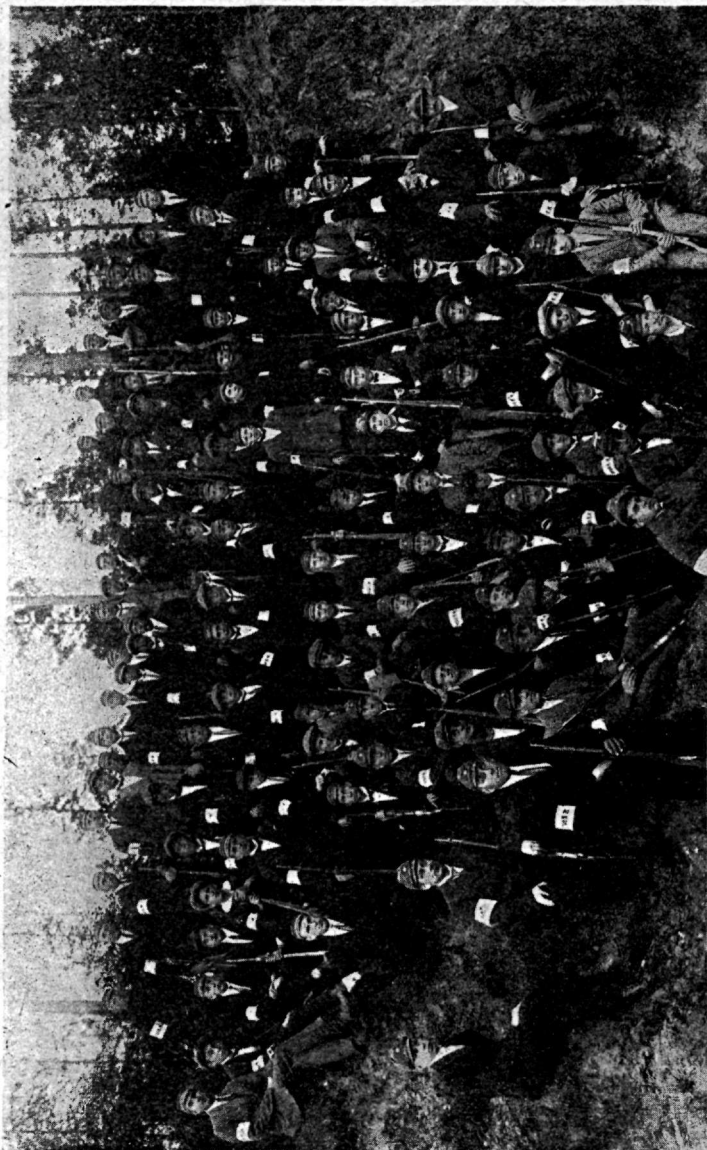
On kahju noorusest, et juba siis me ei tõstnud pead, ei ajanud sirgu selga. On kahju, sest oleksime siis nüüd veel palju julgemad.

Aga meie teame: me pole unistanud midagi,

mis ainult unistuseks oleks jäänud. Me pole jooksnud pettepillide järgi, pole püüdnud tabada tuult. Sest täna pühitseme juba kaheksandat vabaduspüha.

Meie kaitseme. Täna on kaheksas iseolemise püha. Tuleb üheksas — me kaitseme, tuleb kümnes, kakskümnes — kaitseme. Ja kui tuleb heitlus elu ja surma peale — me heitleme ja kaitseme!

Täna kõlab pidumuusika, täna marsime ise-

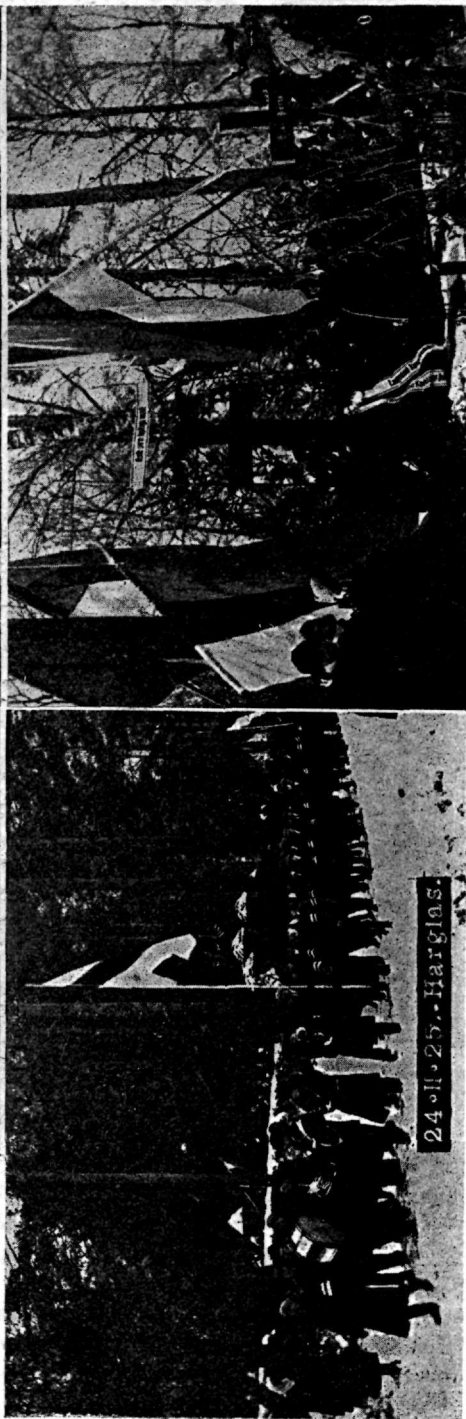

I.
Valga maleva k. l.
Tõrva kompanii.

II.
Rongikäik Taheva
surnuaialt Taheva alg-
kooli pasunakoori saa-
tel, millest osa võttis
kolm kl. kompaniid ja
viis kooli.

III.
Tõrva kompanii kait-
selitlased ja teised
organi-atsioonid sõ-
durite ühisbaual Tõr-
va vaba-tamise aasta-
päeval 30. jaan. s. a.,
kangelasi mälestamas,
kes langesid Tõrva
vabastamise puhul.

Foto Ploom.

24.11.25. Harglas.

seisvuspäeva paraadile. Aga seda kõike vankumatus teadmises, et me samm on siis veel kindlam kui peaks vaja olema marssida heitlusele selle eest, mida oleme töötanud kaitsta oma enese rinna, oma enese elu ja hingetõmbe kustumiseni. Meie ei loobu.

Sidudes täna hommikul rihma, asetades õlale püssi, tuletame meele, et täna on selle aastapäev, millele oleme vandunud pühalikuma mehetootuse — kaitsta, või mitte tulla tagasi. See on endaohverdav töötus, aga see, mille eest ta olemeanud, väärrib seda.

Ei meie ihka võitlust. Meil pole vähematki kavatsust ega kalduvust selleks, et ähvardada teistel seda, mille me endale nii raskete ohvritega kätte

nende veri, kes selle ohverdasid meie praeguse Eesti eest. Me ei luba!

Ei see ole kangelastegu, mida oleme otsustanud teha. Ei! See on iga mehe, kui ta seda nime väärt, kõige harilikum kohus, endastmõistetavam samm. Kangelased olid need, kes võitlesid nende põhimõtete eest juba siis, kui seda surmapatuks peeti.

Ja täna, kahekümmeneljandal veebruaril, tuhat üheksasada kaksikümmend kuus, mil saab täis kaheksa aastat sellest, kui kodumaa sai jälle meie kodumaaks, mil lõppes surve, mille ettekujutamine meie oludes tundub pöörasusena, täna tuksub meie, võitlusvendade, süda tänutundes nende vastu, kes ohverdasid isamaa ja rahva va-

Kaitseliitlased!

Kui teil midagi vaja osta, siis lehitsege kuulutusi „Kaitse Kodus!s“

võidelnud. Aga meie ei salli, ei kannata, ei luba, et keegi pesitaks hädaohtlikke katkupisilasi meie tervesse organismi. Me ei luba, me keelame, me läheme võitlusele, kui kellelgi peaks jätkuma häbematust ähvardada hukatusega meie kodu, riiki, riigikorda. Meie ei taha, et meie peale kaebaks

baduse eest oma kõige kallima. Täna on Eesti sitkuse ja vabaduse võidupüha. Ja täna anname jällegi enda vahel kindlaima töötuse — soovist on vähe! — oma eesmärgi saavutamiseks:

Püsigu kaua vabana kodumaa!

Kaitseme kodu!

Valga maleva arenemiskäik

1918.—1926.

Maleva aastapäeva puhul 24. veebruaril.

Novembrikuus 1918. a., mil Eesti iseseisvus välisvõimude küünte vahelt vabanema hakkas, tärkas mõte ka Valgas kaitseliitu looma hakata. See ei olnud küll uudis, sest mujal Eestis, kus vabamad olud valitsesid, oli see juba teostatud.

Selleks koondusid patriootilised ja kindlas usus Eesti iseseisvusesse kodanikud ja hakkasid organiseerima. Raske okupatsioonivõim ei annud võimalust vabalt tegutsemiseks, tuli salaja teha organiseerimistööd, kui palju olud lubasid. Tol ajal okupatsioonivõimude survele, mis Valgas eriti tugev oli, sest kardeti Valga kui Tallinna-Narva ja Pihkva taganemisteede sõlmepunkti julgeoleku pärast, aitas kaasa organiseerimistöö takistava tegurina veeli rahvaste mitmekesisus, kes üksteise vastu olid äärmiselt umbusklikud. Nii ei läinud korda kuidagi sõjariistu muretseda ja tuli koguda elavat jõudu, olles arvamisel, et kord tuleb aeg, kus teda tarvis läheb ja sekka lüüa tuleb, et aastasadasi kestnud tumedad, rasked äikesepilved kord kaoksid ning hakkaks paistma selge päike, mis kosutab ja kasvatab Eesti vabariiki majandusele, tööstusele, tea-

dusele ja kunstile. Selles mõttes töötasid need isikud, kellede soontes voolas meie esiisade veri ja kes ei tahtnud nendest maha jääda, saagugi nendele saatus samasuguseks kui see esiisadel oli!

Saksa okupatsioonivõim langes kiiremalt kui seda aimata võis. Juba detsembrikuu keskpaigul lahkusid sakslased ja nende kannul tuli uus välisvaenlane, kes Valga jälle oma võimu alla võttis. Okupatsioonivõimudega lahkusid ka kaitseliidu organiseerijad, et koonduda teistes linnades, kus see võimalik, ja siis ühiselt katsuda tegutsema hakata.

Valga valdamisel 1. veebruaril 1919. a. Eesti vägede poolt, kogunesid endised Valga kaitseliitlased ja võtsid vaenlase väljasurumisest osa.

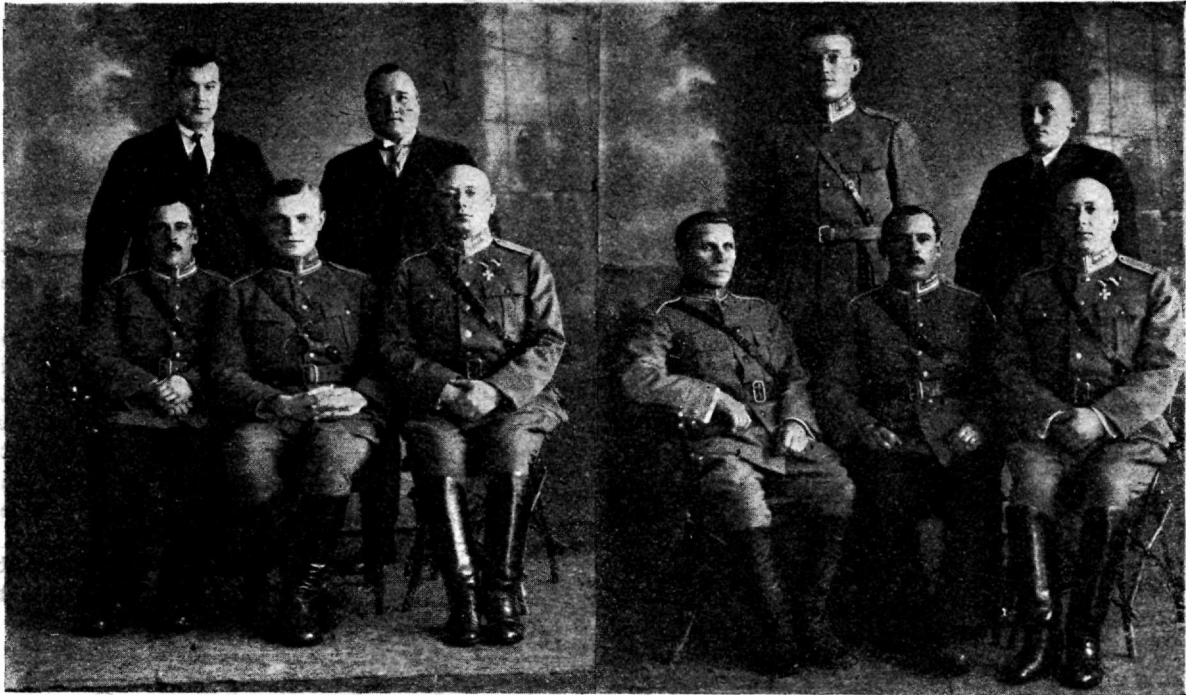
Sellest ajast katkes kaitseliidu tegevus ja ta suikus aastate kestel!

Novembrikuu lõpupoole 1925. a., nagu kellestki taga aetud ja üles kihutatud, hakati uuesti looma Valga kaitseliitu. Esimesed sammud selleks tehti kolonel J. Roska (praegune kaitseliidu ülem ja tolaeagne 2-se soomusrongide rügemendi

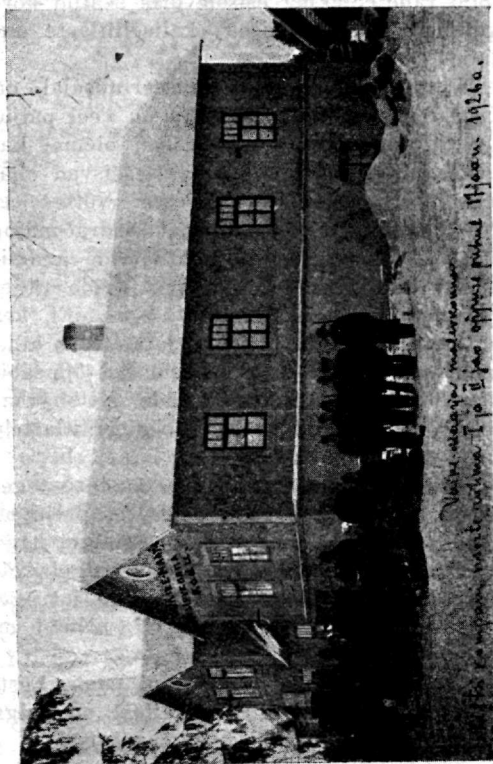
Valga malevkonna naisjaosk. juhatuse liikmed: Vasakult paremale istuvad: pr. Neumann, pr. Alberg (juhataja), pri. Pärna; seisavad: pr. Ruus ja pr. Pallon.

Foto J. Winnal.

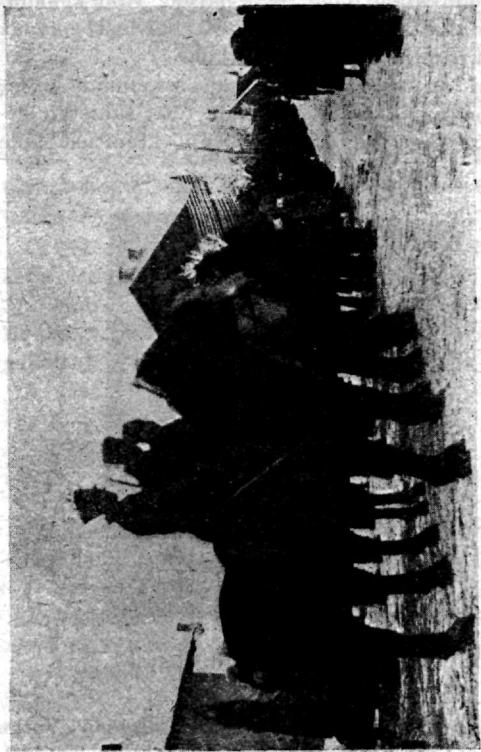
Valga maleva juhatus: Vasakult paremale istuvad: kapten L. Pallon; major J. Hiob (maleva pealik) ja leitnant A. Everison; seisavad: dr. E. Gross ja M. Steinfeldt.

Valga linna malevkonna juhatus: Vasakult paremale istuvad: J. Soo (linna pea); kapten L. Pallon (esimees); leitnant A. Everison; seisavad: K. R. Ruus ja K. O. Uibopuu.

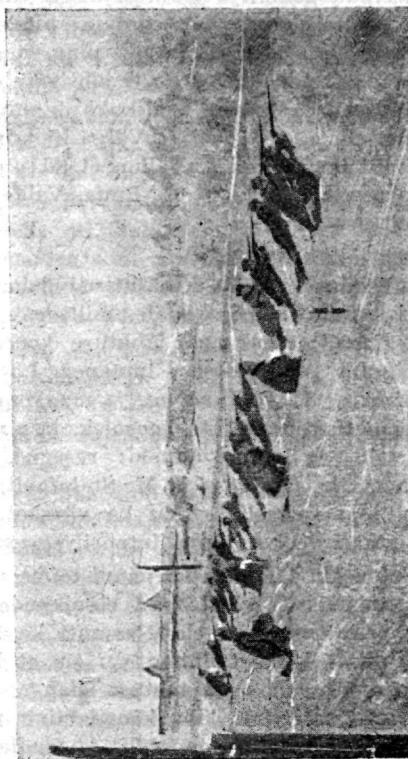

Väike-Maarja malevkonna Kilti kompanii noorte rühma I ja II jäo õppus 17. jaan. 1926. a.

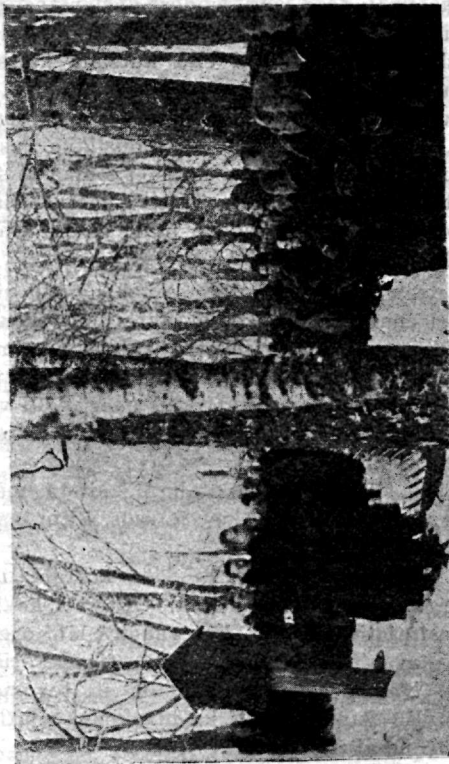
Väike-Maarja malevkonna Kilti kompanii noorte rühma I ja II jäo õppus puhul 17. jaan. 1926. a.

Simunas, Väike-Maarja malevkonna Simuna ja Salla kompaniide van- nutamine 6. jaanuaril 1926. a. Paraad.

Väike-Maarja malevkonna Kilti kompanii noorte rühma I ja II jägu vaenlast tulistamas. Õppuse puhul 17. I. 1926. a.

Väike-Maarja malevkonna Simuna ja Salla kompaniide vanutamine 6. jaan. 1926. a. Simunas, Viimasi langenud kaaslaste haudadel. Peab kõnet rkl. hra Jaanis.

ja garnisoni ülem) poolt. Kutsuti kokku koosolek teguvõimelistest riigitrudest kodanikest ja asi pandi liikuma. Leiti tarviliseks, et sisemise korra valveks tuleb uuesti ellu kutsuda kaitseliit, töötati välja põhikirja ja kodukord ning valiti ajutine juhatus kolonel J. Roskaga eesotsas (esimehena). Juhatus hakkas majanduslikke asju ajama, liikmeid vastu võtma ja sidet looma teiste organisatsioonidega. Operatiivselt jaotati linn ära ja loodi rakukesed, kellele juhid endile kindlaid ja riigitruid kodanikke kogusid.

1. detsembri mässukatse samal aastal virgutas veel enam kodanikke ja juhte ning näitas, et kaitseliit peab riigi sisekorra kaitseks valmis olema. Kaitseliitlaste ridadesse hakkas valguma rohkem ja rohkem kodanikke, küll noori, küll vanu hallpäid, ja kooliõpilased janunesid sõjariistade kättesaamise järele.

Kõikide silmist paistis tahe kaitsta meie kalli verega võidetud vabadust ja seda mitte lasta käest libiseda!

Oli linnas organiseerimistöö korraldatud, hakati organiseerima maakonda. Kutsuti kokku valdade esitajate koosolek, kus vaadati läbi organiseerimiskava, igasse valda määrati operatiivjuht, kes vallas organiseerimistöö ja tegevuse juhtijaks oli. Samuti valiti ka maakonna ajutine kaitseliidu juhatus.

Kolonel J. Roska osaval ja energilisel juhtimisel, kes kogu organiseerimise hingeks oli, edenes töö kiiresti.

Kaitseliidu põhikirja kinnitamisega vabariigi valitsuse poolt pandi kaitseliidule kindel alus ja määrati ära tema kuju ning tegevuspiirid. Määrati pealikud ja asuti juhtivate orgaanide loomisele. Maleva pealikuks kinnitati J. Hiob, tema abiks ja ühtlasi ka Valga linna malevkonna pealikuks kapten L. Pallon (UKU) ja malevkonna pealiku abiks K. R. Ruus, Valga maakonnavalitsuse liige.

Maleva allüksuste alaliste juhatuste moodustamisel (esialgselt töötasid ajutised juhatused) vastavalt kinnitatud põhikirjale, milledest esimesena oli linna malevkonna juhatuse koosseis: reservleitnant A. Evertson, linnapea J. Soo jaabrikudirektor K. O. Uibopuu, ja maakonna allüksuste juhatuste esitajate koosolek, kus maleva juhatus valiti ja kuhu kuulusid: reservleitnant A. Evertson, dr. E. Gross ja M. Steinfeldt. Uued valimised töid kaitseliidu ellu ka värsket jõudu ja tööd jätkati veel suurema intensiivsusega.

Majandusala toetamiseks pandi toime pidusid ja pöörduiti korjanduselehtedega elanikkude poole. Pidudest osavõtmise oli elav, samuti ka annete andmine, mis selgeks tunnustuseks on, et kaitseliit elanikkude poolt sooja toetust leiab.

Operatiivalal viidi läbi koondamine riviüksusteks ja sõjaväelised õppused said kindla kuju.

Ei tahtnud ka vabadeks pealtvaatajateks jääda kodukaitse töös Eesti naised, vaid koondusid „Kodukaitse Ühinguks“, et nobedasti kaasa aidata nii palju kui jõudu jätkub.

Seni on moodustatud naisosakonnad kolme malevkonna juures, kuid nende tööd takistab kõvasti põhikirja puudus, mis seni kinnitust pole leidnud.

Foto Winnal.

Valga maleva pealik major J. Hiob.

Jäädavaks mälestuseks tuleb lugeda Valga malevale Läti presidendi Tshakste läbisõitu Valgast 23. veebruaril 1925. a. ja Eesti riigivanema läbisõitu 9. mail samal aastal. Mõlemat korraldusel Riist Tallinna ja tagasi ning Tallinnast Riiga olid raudteejaama esisele üles seatud kõrgete külaliste vastuvõtmiseks kaitseliitlaste aukompaniid.

Peab tunnustama, et organiseerimisalal on tõesti palju ära tehtud, aga teha on veel palju, kui meeles pidada, et peame valvel olema, kui tahame elada, vabalt areneda ja iseseisvad olla.

Organiseerimisajärku arvesse võttes ei või jätta tänamata 2. diviisi ülemaat kindral-major E. Põdder'it, kes igasuguste juhtnõrde andmisega abiks oli; samuti 2. soomusrongide rügemendi ülemaat kolonel-leitnant O. Schmidt'i, kes kaitseliitlaste õpetamiseks ja harjutamiseks alluvaid ohvitseri komandeeris ja tehnilisi õppeabinõusid andmast ei keeldunud; „Säde“ seltsi juhatust, kes oma ruumid maksuta kaitseliitlastele harjutuste tarvis on annud.

Kui vaadata tagasi kaitseliidu aastase tegevuse peale, siis võib julgesti öelda, et palju on tervenenu ja just viimasel ajal. Esialgu, nagu alati uues organisatsioonis, tuli päevavalgele väliseid ja sisemisi takistusi ja isiklikke intriige, millel õõnestamise maik juures oli. Nüüd on need kadunud!

Käskikäes töötades, nii noor kui vana, Eesti poeg ja tütar meie armsa kodu kaitsele, on Valga maleva jõudnud oma esimese aastapäevani.

Kuidas mul Eesti vabariigi väljakuulutamise äpardus.

Isiklikke mälestusi. V. Neggo.

21. veebruar 1918. a. Ennelõunane aeg. Haritlaste klubi ruumides, Estonia teatrimaja ülemisel korral kihab elu. Koos on Maapäeva vanematekogu, maavalitsus, mitmed Eesti seltskonnategelased ja sõjaväelased.

Peetakse nõu, kuidas kõige hõlpsamini pääseda Haapsalusse 1. Eesti polgu juure, et seal Maapäeva manifesti Eesti iseseisvaks demokraatlikuks vabariigiks kuulutamise kohta veel enne sakslaste kohalejõudmist avaldada. Kas rongiga või autoga? Viimaks jõutakse otsusele — autoga.

Tuppa jookseb Juhtund ja teatab, et auto ootabki juba maanõunik K. Sarali korteri juures.

„Aga kes sõidab?“

„Kolm saadikut — K. Päts, J. Vilms ja veel keegi.“

„Aga kes?“

Nimetatakse K. Konikut, F. Petersoni, kuid need ei saa sõita.

Viimaks pööratakse minu poole — „sõitke Teie.“

„Olen nõus, kuid mul puudub soe riie, pean pilguks koju jooksuma.“

„Ei, aega on selleks liig vähe, valmisseatud auto võiks äratada punakaartlaste tähelepanu ja siis võib kõik äparduda. Peab leppima kahe saadikuga.“

K. Päts ja J. Vilms suruvad kaaslaste kätt ja lahkuvad toast.

Vaikides seisavad mahajääjad ja läkitavad südames neile kaasa palavamaid soove julge ettevõtte kordaminekuks.

Seisatan ühes teistega, kiiresti keerlevad mõtted peas, — aga kui neil äpardub, kui nad teel tapetakse? Kes viib siis manifesti Haapsalusse Eesti polgu juure?

Aga miks ei võiks siis mina ise seda enda peale võtta?

Pealegi sobiks see täiesti mu kavatsusega Tallinnast ühes perekonnaga lahkuda, sest täna hommikul teatati mulle korraldusest mind arreteerida lasta. Nii siis viiksin perekonna paosse, ruttaksin ise edasi Haapsalu poole ja tuleksin ühes Eesti polguga Tallinna tagasi.

Kui teistele oma mõtteid avaldan, kiidetakse mu kavatsus heaks ja usaldatakse mulle üks eksemplar manifestist.

Pistan manifesti tasku ja ruttan koju naisele ütlema, et ta kiiresti kõige hädatarvilisemad asjad kokku pakiks ja end ühes lastega ärasõiduks valmis seaks.

Kuna kodusviibimine hädaohtlik, siis astun uuesti uulitsale, kus kohtan arhitekt E. Kuusiku. Kõnelen talle oma kavatsusest.

„Tead mis, tuleksin ühes, kuid ma ei saa sõita enne homme hommikut.“

„Pole viga, sõida hommikul, pean nii-kui-nii perekonna ärasaatmisega pisut aega viitma. Teel kohtame üksteist.“

Sõber on nõus. Kohtamiskohaks määrame Minnika veski, mis asub Raplast 12 klm. ja mille omanik on meile tuttav ins. Simastel. Kohtamine peab sündima järgmisel ööl.

Õhtul lähen koju perekonna järele ja viin ta Sadama vaksali.

Vaksalis tundub õhk täis elektrit. Inimesed liiguvad närviliselt ringi. Üks sosistab siin midagi, teine seal. Keegi ei julge valjusti rääkida. Ustel seisavad punakaartlased ja vahivad süngelt pilguka inimesi.

Äkki liigub jutt ringi — kogu rong otsitakse enne ärasõitu läbi.

Mis nüüd? Kui tõesti käsk minu arreteerimiseks on antud, siis võidakse mind passi ettenäitamisel tabada. Pealegi on mul ju veel revolver taskus. Kui see läbiotsimisel leitakse? —

Astun põksuva südamega platvormile. Jah, tõepoolest — seal teostatakse juba läbiotsimist. Kõigepealt on käsile võetud II klassi vagun. Nüüd ollakse sellega valmis.

„Pange vaguni ukseid kinni ja ärge laske enam kedagi sinna sisse!“ kärgatakse konduktorile ja läbiotsijad astuvad järgmisse vaguni.

Kui nüüd sinna sisse pääseks, sähvab mõte pähe, siis pääseksin kontroleerimata minema.

Astun konduktori juure, sosistan talle mõned sõnad kõrva ja kümnerubaline rändab käest kätte. — Asi ongi korras.

Toon perekonna platvormile ja siin seisatame melle nii ihaldatava vaguni lähedal. Ootame kuni pärast teise vaguni läbiotsimist punakaartlased sellest välja ilmuvad, sama ähvardavalt ukse sulgeda käsevad ja kolmandasse kaovad.

Nüüd on paras aeg tegutsemiseks. Hiilime teiselepoole rongi, salapäraselt avatakse siin üks vaguni uks ja üks-kaks-kolm olemegi vagunis. Konduktor suleb rahuliselt ukse ja juhib meid kohtadele.

Veel paarkümmend pikka minutit ja rong hakkabki liikuma. Kergendatud ohe libiseb huultelt. Nüüd oleme pääsnud.

Aga äkki astub konduktor minu juure ja sosistab, et peavaksalis teist korda vaguneid läbi otsida kavatsetakse.

Tuhat ja tuline! Vaevalt olime end rahustada jõudnud ja nüüd see uus üllatus.

Kõigepealt revolver. Võtan selle ühes kindaga taskust, libistan ta istepatjade vahele ja surun teda sügavamale ja sügavamale, kuni ta — kolksti! põrandale langeb.

Ehmunult istun kui tikk. Vaatan arglikult ringi. Kuid õnneks pole nähtavasti keegi midagi iseäralist tähele pannud. Kõigil vist iseenda mõtetega küllalt tegemist.

Hakkan kalosse õiendama ja nihutan revolveri kalossi. Siis topin teise kalossi revolveri peale esimese sisse ja asetan nad kõigile nähtavale kohale, nagu ei tahakski neid peita. Kui mind nüüd nime järele ära ei tunta, on kõik korras.

Olemegi peavaksalis.

Möödub veerand tundi, kakskümmend minutit, pool tundi. — Juba hakkab jällegi kergendatult hingama, sest nähtavasti loobutakse teistkordsest läbiotsimisest.

Aga nüüd. — Äkki avatakse vaguni uks ja mitu inimest astub sisse. Ettevaatlikult vaatan tagasi — kas punakaartlased? Ei, õnneks mitte. Need on uued reisijad. Ja peagi selgub, et tööpoolest pääseme teise läbiotsimiseta, kuna peavaksalis reisijaid vaksali hoones läbi on otsitud, et mitu korda juba tehtud tööd — vagunite läbiotsimist — mitte korrata.

Möödub veel hea hulk aega, kuni viimaks rong uuesti liikuma hakkab. Nagu taevaline muusika kõlab rataste rutuline tümin meie kõrvu. Nüüd oleme pääsnud. —

Homnikul jõuame Olustveresse. Seal sõidame Suure-Jaani, kus perekonna köstri H. Kapp'i hoole alla jätan. Pärast lõunat astun Olustverest uuesti vaguni, et pääseda Hermetisse ja sealt teed kohtamispaika — Minnikale — jätkata.

Seekord sõidan kolmandas klassis, kuna selles reisijaid vähem tähele pannakse kui teises.

Vagun on puupüsti täis. Nihutan end teiste vahelt läbi ja jään viimaks nagu silk kalatünnis teiste vahele rippuma. Ei pääse enam edasi ega tagasi. Jalad ei puutu enam põrandat. Nii algab sõit.

Vaatan ümberringi. Vagun on täis kiilutud püssidega varustatud Viljandi punakaartlasi, kes täis võitlushimu Tallinna „seltsimeestele“ appi ruttavad, et Haapsalust pealetungivaid „valgekaartlasi“ pihuks ja põrmuks puistata. Meeleolu on hoogne, üks hoopleb teise võidu.

Kuna olen ainuke, kes üldises kisas ja kãras vaikib, hakatakse mind viimaks teravamalt silmitsema.

„Kas sõidad ka Tallinna valgekaartlasi nottima?“ küsib üks meestest.

Loen paremaks jaatavalt vastata, kuna taskus kannan manifesti.

„Aga kuhu püssi jätsid?“

„Ei jatkunud kõigile, küllap Tallinnas juba saab. Aga revolver mul on,“ vastan küsijale ja õiendan suure vaevaga sõjariista taskust, et seda talle näidata.

Kuna nii avameelselt kõigile revolverit näitan, tõuseb kohe usaldus minu vastu. Kuid ühtlasi hakatakse ka pärima, et kes ja kust?

Seletan meestele, et olen õieti tallinlane, et käisin maal mehi mobiliseerimas, ja kirun õige tublisti, et nii loiult üldisest asjast osa võetakse.

Nüüd olen juba päris „oma mees“ ja vahejuhtumiseta möödub sõit Hermetisse.

Hermetisse jõuame õhtul kella üheteistkümnepaigu. Litsun enda suure vaevaga ukse poole ja tähendan „seltsimeestele“, et tahan minna pisut „keha kinnitama“. Pääsengi õnnelikult välja ja astun vaksali, kust salamahti teisest uksest välja lippan.

Liigun teed mööda Minnika poole, Rapla alevit kõrvale jättes. Ilm on selge ja ilus. Täiskuu naeratab taevavõlvilt ja valab oma hõbedast valgust üle lumiste väljade ja metsatukkade. Juba ongi kuus kilomeetrit selja taga ja vasakult poolt teed hakkavad paistma Kuusiku mõisa majad.

Äkki näen suurt meeste salka teel vastu tulevat. Esimesel hetkel mõtlen kõrvale hiilida, et kohtamisest eemale hoida, kuid ümberringi valgendab lage väli ja võimata on end nägematuks teha. Pole siis muud kui aga julgesti edasi. Tulgu, mis tuleb.

Meestesalgale lähemale jõudes näen, et kõik on sõjariistus. Nende keskel liigub kaks rege, melledel lamavad mingisugused raudpaelttega kastid. (Nagu pärast selgus, oli see ühe valla röövitud kassa.)

Meeste kohale jõudes hüüan: „Tere, jõudu, mehed!“ ja tahan peatumata mööda sammuda.

Kuid nii hõlpsasti see ka ei lähe. Kogu salk peatub ja ähvardavate pilkudega astuvad mehed mu ümber.

„Kes oled ja kuhu lähed?“ kõlab küsimine käskival toonil.

„Lähen Märjamaale.“

„Aga mis otstarbel?“

„Ei tohi öelda. Mul on salajane ülesanne.“

„No-noh, kes sa siis oled?“

Pistan vastuse asemel käe tasku ja tõmban sealt ühe paberi välja, mille küsijale ulatan.

Mees silmitseb paberit ja seda lugedes muutub äkki äärmiselt viisakaks.

„Vabandage, et teid peatasime, aga ega's praegu kedagi uskuda tohi.“ Nende sõnadega ulatab ta mulle paberi tagasi ja pöörab kaaslaste poole:

„Kõik on korras. Lähme edasi, poisid!“

Jah, see paber. Selle olin saanud mõne kuu eest V. Kingisepp'alt, kui „Okupeeritud saarte elanikkude seltsi“ avalikul ja Maapäeva salajasel ülesandel eelmise aasta detsembris ühes H. Piip'i, L.Ainson'i ja P. Olakiga Petrogradi ja Helsingi sõitsin protesti avaldama, et Eesti saari Brest-Litovski rahulepingu tegemisel muust Eestist lahutada taheti, ja milles V. Kingisepp'a ja Käsperti allkirjadega palutakse meile üles näi-

data „igasugust kaasabi ja täielist usaldust“. Selle tunnistuse olime tolkorral V. Kingisepp'alt välja manguvad, talle seletades, et tema kui sündinud saarlase püham kohus peaks olema igasuguse abinõuga saarte Saksamaale andmise vastu võidelda. Nüüd päästis see paber, nagu mõnigi kord varem juba seda oli juhtunud, minu täbarast seisukorrast. Aitäh sulle sellegi eest, V. Kingisepp!

Sammun edasi mööda krigisevat lund ja jõuan Kuusiku metsa vahele.

Äkki kõlavad paremalt poolt metsast paugud ja kuulid vihisevad üle mu pea.

Sööstan kuuvalgusega üleujutatud maanteelt kõrvale kraavi, kison revolvri taskust ja lasen mõned paugud vastu, kuigi ma ühtki inimest ei näe. Siis rooman kraavis edasi, kuni jõuan tihedamate põõsasteni. Nüüd rooman põõsaste taha, ajan enda siin püsti ja liigun kaugemale metsa, kuni mind teelt enam näha ei või, ja jatkan teed paralleelselt maanteele kuni mets lõpeb.

Metsa serval seisatan hulk aega. Kuid kõik on vaikne ja maha jäetud — ei kippu ega kõppu kaugel ümberringi. Viimaks usaldan edasi liikuma hakata. Vahejuhtumiseta jõuan tunni aja pärast Minnikale pöörva teeni. Peagi olen päralt jõudnud. Minnika veski valgendab mu ees.

Avan õuevärava ja astun majaukse poole. Kuid ähvardav urin kõlab mulle vastu ja hiigla-koer tõuseb maja lävel aeglaselt püsti. Meelitan koera lahkete sõnadega ja astun ettevaatlikult lähemale. Niipea kui jõuan ukseni ja kätt ukse käepideme poole hakkam sirutama, ajab end korraga seni vaikselt paigal seisnud loom tagumistele jalgadele püsti, asetab esimesed käpad mu õlgadele ja uriseb mulle vihaselt näkku.

Nii seisame tüki aega silm silma vastu. Niipea kui end ukse poole nihutan, muutub urisemine ähvardavamaks. Hoian krämplikult revolvrit peos ja mõtlen, mida teha? —

Viimaks kogun julgust ja astun sammu tagasi. Rahuliselt laskub koer jälle neljakäpakile. Astun veel ühe sammu tagasi. Koer mulle ei järgi, vaid istub ukaselävele.

Lähen julgemaks. Astun mõne sammu kõrvale ja lähenen aknale, et sellele koputada. Kuid vaevalt sirutan käe akna poole, kui koer ühe sööstega jälle mu ees seisab ja käpad vihaselt urisedes mu õlgadele asetab. Uus vastastikune silmitsemine, uus taganemine minu poolt. Nõnda jäändame tükikese aega.

Viimaks näen, et sel kombel sihile ei jõua ja ses naeruväärses seisukorras hommikuni siin võin seista.

Hakkan uute abinõude peale mõtlema, kuidas endast majasolevatele märku anda. Hüüan, lasen mõned paugud õhku, pillun lund vastu akent — ei midagi. No, mis häält sa teed? Et, kas pole kurat lahti?! — Juba mõtlen koera mahalask-

mise kui viimase abinõu peale, kui äkki maja uks avatakse ja ins. Simastel lävele ilmub.

Tänu taevataadile! Lumepildumine vastu akent oli pärast tunnilist võitlust oma kodu kaitsva loomaga viimaks ometi kedagi äratanud ja mul polnud vaja koera mõrtsukaks muutuda. — Liig kahju oleks ka olnud sellest ilusast loomast, kellega pärast veel suureks sõbraks saime.

Astun sooja tuppa, söön mõne suutäie ja heidan siis paariks tunniks puhkama, et siis värsk-

Isak Treimann. Harry Vinnal.
Kiltsi kompanii kõige vanem ja noorem k. liitlane. Öppuse puhul 17. I. 1926.

jõuga mind siin ootava arkitekt Kuusikuga teed Haapsalu poole jätkata. —

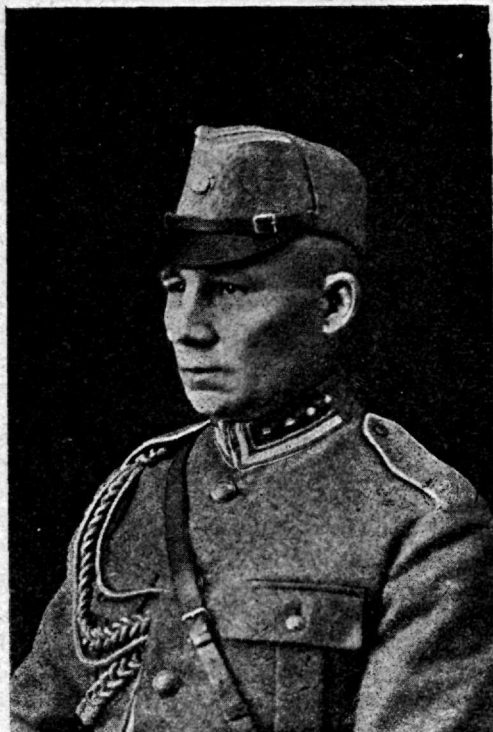
Järgmisel hommikul asume uuesti teele. Sõit läheb takistuseta, kuni pärast lõunat jõuame Nõmmealusele Simasteli vanema venna juure. Siin võtame pisut einet, vahetame hobuse ning jälle algab reis.

Vahepeal hakkab juba videvik maad katma. Poole tunni pärast jõuame kitsast puudevahelist teed mööda Tallinna-Pärnu postmaanteele välja. Puude vahelt Kükita kõrtsi juures maanteele välja käänates satume aga — otse Saksasõja väemoonavoori keskele.

Pagan võtku, mis see siis tähendab?! — Ehmunult vahime üksteisele otsa. Ei, seda me küll

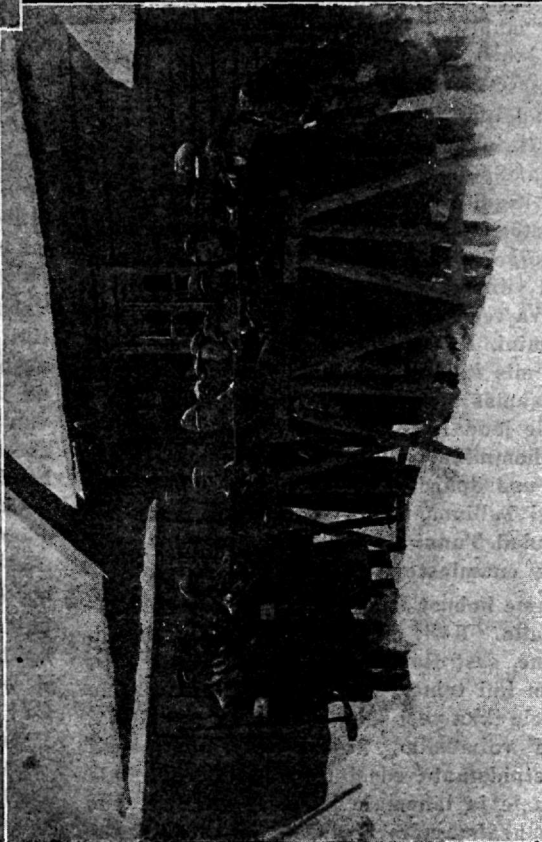
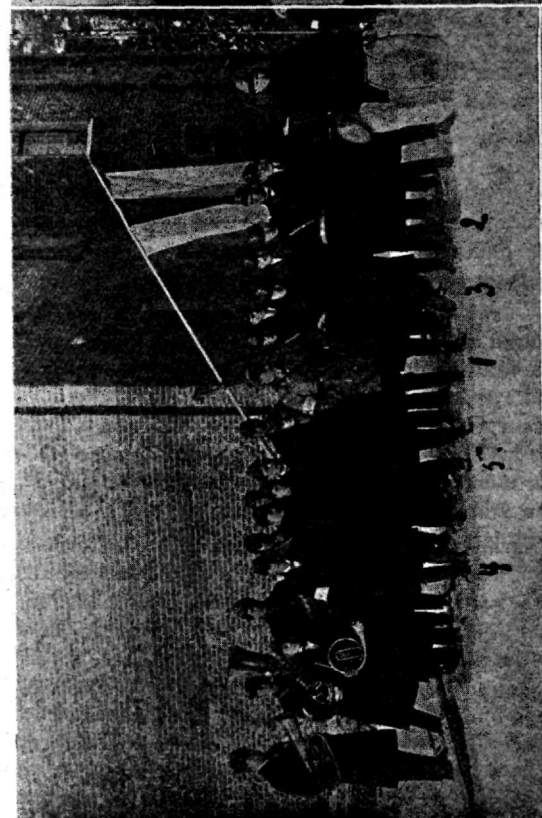
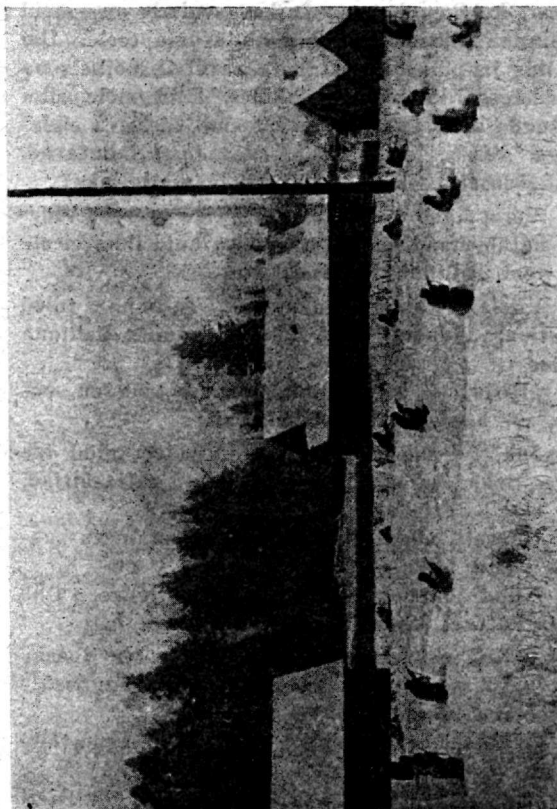
Kapten Karl Alberg.
Tori malevkonna pealik — vabadusristi kavaler.

Karl Kull,
Tori malevkonna pealiku abi.

Paraad Sindi alevis 31. jaan. 1926. a. Tori malevkonna aastapäeva puhul.
Pildil Sindi ja Taali jalgv. rühmad ning osa Tori ratsarühmast. Keskel kindral Tõniisson ühes maleva pealikuga.

Üleval pahemal pool: Tõrva kompanii juhatus ja orkester. 1. komp. ül. R. Vasar. 2. kirjatoiimetaja E. Pats. 3. kassahoidja Joh. Siitak. 4. juhatuseliige H. Leintock. 5. orkestrijuhht N. Kõiv. Üleval paremal pool: Valga maleva Tõrva kompanii III rühma talvine välisõpp is. All pahemal pool: Valga malevkonna naisjaos. Nanna Ilkmed.

ei oodanud, et nad juba nii kaugemale on jõudnud. Mis nüüd teha? —

Tegime, mis sel juhtumisel kahtlemata kõige mõistlikum oli — liikusime moonavoori keskel ühes sellega edasi.

Peagi seltsis meie kõrvale üks veltveebel ja küsis, kust oleme ja kuhu sõidame.

Meie küüdimees Simastel seletab, et oleme siitsamast ühest talust ja soovime posti peale sõita. Pärast uurivat pilku meie nägudele rahuldub veltveebel selle vastusega.

Mõne aja pärast jõuamegi postiasutuse juure välja ja kääname tee pealt kõrvale. Seome hobuse käsipuu külge ja astume tuppa. Postiasutuse juhatajas leiab ootamata kombel vana tuttava eest — see on isand Aksim, Saaremaalt.

Ärritatult külvame ta küsimistega üle ja saame kuulda õige kurbi sõnumeid. Aksimil on teateid, et K. Päts ja J. Vilms Haapsalusse pole jõudnud, et Eesti polk Haapsalust Tallinna poole teele pole saanud asuda, sest sakslased olid liig ootamatult kohale jõudnud. Nii siis — kõik äpardunud, — Eesti iseseisvaks kuulutamata, Päts ja Vilms arvatavasti tapetud ja sakslased juba nii Tallinna lähedal, millest tallinlastel nähtavasti veel aimugi pole. Mis nüüd? —

Peame isekeski nõu ja jõuame otsusele, et peame, maksu mis maksab, — veel enne sakslasi Tallinnasse tagasi jõudma, et sealsetele Eesti tegelastele muutunud olukorrast teateid viia. Võib olla läheb siis siiski veel korda Tallinnas enne sakslaste päralejõudmist manifesti avaldada.

Mõeldud, tehtud. Asume pärast sooja käepigistust Aksimiga uuesti reele ja hakkame tagasi sõitma. Sõidame enam kraavis kui tee peal, sest sellel liigub otsatu näiv sakslaste voor, ja jõuame seetõttu õige aegamööda edasi. Ka tuleb meil veel õige mitmel korral enda kohta teateid anda, kuid viimaks jõuame siiski uuesti Nõmmealusele viiva tee juure välja ja nüüd jätkub sõit seda kiiremini. Nõmmealusel vahetame veel kord hobuse ja siis kihutame läbi öö Rapla poole, et Hermeti jaamas hommikusele Tallinnasse minevale rongile jõuda.

Vara hommikul jõuame Raplasse ja siin tabab meid uus äpardus. Hermetist ei lähe enam ühtki rongi Tallinna poole. Raudteeliikumine on seisma pandud. Tunni aja eest olevat viimane rong põgenevate enamlastega Tallinnasse sõitnud.

Hakkame hobust kauplema. Kuid keegi ei taha välja tulla. Kõik on hirmunud ja kardavad. Pole ka ime, sest Rapla alev on kuulujutte täis, üks öudsem kui teine. Tund veereb tunni järele ja meil ei ole ikka veel sõiduabinõu. Ja samal ajal näeb meie vaimusilm, kuidas too mustjashall madu vahetpidamata edasi roomab ja Tallinnale ikka lähemale ja lähemale jõuab, Tallinnale, kus võib olla pahaaimamata Haapsalu poolt abi oodatakse, et ka siin enamlaste võimu murda ja Eesti iseseisvus välja kuulutada.

Viimaks, viimaks ometi läheb korda leida meest, kel hea hobune ja kes valmis on meid Tallinna küütima. Viibimata asume teele. Ilm on ilus ja päike naeratab taevavõlvil, kõike oma kuldsetesse kiirtesse mähkides, kuid meie silm ei suuda seda nautida, me loeme väriseva südamega versti, mis meid Tallinnast lahutavad. Kas jõuame veel õigel ajal või jääme hiljaks?

Verst kaob versta järele. Päike veereb. Videvik katab maad, läheb pimedaks, kuid ikka ei ole me veel Tallinna jõudnud.

Viimaks ometi hakkavad Tallinna tuled paistma. Jõuame Liiva-Ristile, Nõmme-Tallinna teele.

„Hilja! — Liig hiljaks jäänud, kõik on mokas,“ — kuulen kaaslast ohkavat.

Jah, tal on õigus. Ka mina näen nüüd tee ääres Saksa halle mundreid, need on rattasõitjad, kes siin laagris asuvad.

Kurvalt, süda täis kibedust halastamatu saatuse vastu jätkame teed.

Nüüd jõuame esimeste majade juure. Ühe maja katusel lehvib lipp.

„Näed, need kuradid on sakslaste tervituseks lipu vardasse tõmmanud. Kaabakad niisugused!“ uriseb mu kaaslane.

„Aga see on ju ometi Eesti lipp!“ lausun talle vastu.

„Eesti või Saksa, kas pole see ükskõik. Oieti veelgi närusem, et see on Eesti oma,“ kiristab kaaslane hambaid.

Pea sõbrale õiguse andma — jah, tõepoolest see on veelgi närusem. —

Kuid, — ka järgmisel majal lehvib Eesti lipp, ja kolmandal, neljandal, kümnendal... Mida kaugemale jõuame linna, seda tihedamaks muutub Eesti lippude mets ja — mitte ühtki Saksa oma.

„Kuule, see asi pole õige, egas vahest ometigi — või siiski — kas peaks see neil siiski õnnestunud olema? — Uus lootusesäde kerkib rindu ja muutub iga uue Eesti lehviva lipuga säravamaks tuleks, lööb viimati täie jõuga lõkkele — „see on neil korda läinud, see ei võidunud tähendada kui Eesti iseseisvuse väljakuulutamist!“ — ja rõõmu pärast naerdes ja nuttes jõuame V. Pärnu maanteele mu korteri ette.

Torman üle hoovi h-ra K. Pätsi korterisse. Ta on kodus ja jutustab mulle läikivail silmil, kuidas nad Vilmsiga Haapsalusse pole pääsnud, kuidas äpardunud kavatus Tartu sõita ja kuidas viimaks täna, 24. veebruaril 1918. aastal, enamlaste võim Tallinnas Eesti sõjaväelaste ja õpilaste abil murtud ja Eesti iseseisvaks, rippumatuks demokraatlikuks vabariigiks on kuulutatud.

„Homme hommikul kõlavad vägevad kellahelid üle Tallinna, kannavad lainetades selle rõõmusõnumi üle kogu Eesti, pannes helisema ka

iga Eesti mehe ja naise südame, täide on läinud aastasadandete jooksul Eesti rahva hinges pesit-
senud unistus — E e s t i o n j ä l l e v a b a ! Tul-
gu nüüd sakslane või kes tahes, seda fakti ei saa
enam olematuks teha, nüüd ei karda me enam
midagi!“ lõpetab ta oma sõnu ja sügav rahuldus-
tunne peegeldub ta õnnelikus näos.

Raputan tal jumalagajättes kätt ja ruttan

tagasi oma kaaslaste juure, et ka neile rõõmu-
sõnumit kuulutada.

Kui talumehega arveid tahan õiendama ha-
kata, raputab see iseteadlikult pead ja sõnab uh-
kelt:

„Ei, rahalist tasu ma ei vaja, olen saanud
suurema tasu kui seda rahas mulle kunagi maks-
ta jõuaksite.“ —

Meie noortele.

Marta Lepp.

Meie vabariigi iseseisvuse kaheksas aasta-
päev.

Kui palju mäletavad meie kahekümne-
aastased noored toda esimest päeva, 24. veeb-
ruari 1918. a., kui lehvisid sini-must-valged lipud
meie vabariigi esimestel iseseisvuse tundidel ja
kirikutes kellade helinate saatel kuulutati kogu-
dustele Eesti iseseisvuse manifesti; kui sada-

Need, kes on kaasa elanud tolle suurima
hetke meie rahva ajaloo, neis ei või iganes kus-
tuda see elamus, ei või iganes kustuda tahtmine
ja ind töötada oma rahva võidetud iseseisvuse
kindlustuse kasuks!

Kas ei pääsnud tol hetkel valla meie esiva-
nemate vabadust-ihkav ürgvaim, mis pärandu-
nud põlvest põlve läbi meie pika orjusaja?

Väike-Maarja malevkonna Simuna kompanii ratsarühm pärast õppust 20. detsembril 1925. a.

mas purskasid oma viimast viha pommide põri-
nas Vene kommunistide lahkuvad laevad, kus
ühes venelastega viibisid ka meie oma rahva
madalad orjahinged, võimuahne Suur-Vene pisi-
kesed kannupoisid; kui Läänest lähenesid meie
pealinnale teraskiivrid — väikese Eesti raud-
rüüde vaenlase järeltulijad, keda hõisates töt-
tasid tervitama kui päästjaid kommunistidest
paljukannatanud nende kaasrahvuslased, kellega
ühes hõiskasid ka mõned teised meie rahva hul-
gast — Lääne kadakad — mõisnikkude käsila-
sed — väikesed kupja- ja kiltrihinged, kes ei
suutnud seedida, et matsipoeg, kelle isa ta veel
teoorjuse ajal oli vemmeldanud — oleks hakanud
valitsema. Kui anti käsk Eesti sinine-must-
valge lipp linna kohalt maha rebida, ning selle
asemele vinnati üles must-valge-punane Saksa
lipp, viimaste joobuva laulu — Saksa hümnii
helide saatel?

Ning need noored, kes tõttasid vabatahtli-
kult tollesama aasta sügisel relvaga seda kuulu-
tatud oma rahva iseseisvust päästma ja võitma
— kas ei olnud see 24. veebruaris äratatud raku-
kestes uinuv mälestus tollest vanast vabast ise-
seisvast ajast? Kas ei olnud see sedavõrd või-
mas, et suutis purustada Vene koolis sisendatud
ja ka meie seltskonnas moodis oleva rahvuslust
eitava seisukoha?

Kuid, kas suudab säärane spontaanne, het-
keline, vabaduse instinktist aetud noorte akt
meid küllaldaselt rahuldada? Kas võime alati
oma noorte õige instinkti leidmise peale julged
olla? Kas see kindlustab küllalt meie riiklist
iseseisvust; sest noorte aktiivsus, noorte tuli,
enesesalgavus, eneseohverdamine võib olla ain-
saks kindlaks pandiks sellele?

Kas ei või meie noorte rahvusvabaduse ins-
tinkt saada tumestatud aja poliitikaga, parteide

demagoogiaga, selle üksteist alalise „mahategemisega“, materdamisega, meie riigi juhtivate jõudude otsitud vigade paljastamisega?

Meie äriline ajakirjandus, rõõmu tundes kõmu tehes igast niisugusest paljastusest, riigivargusest, erilisel palju ruumi andes igasuguse kuritegevuse ja romantilise enesetappe kirjeldusele, arendades noorte madalamaid instinkte või süvendades noorte pessimismi meie oma iseseisva riigikorra ja nende juhtivate jõudude puhul... „Meil on kõik mäda“ — ainult võivad järeldada ja tunda meie noored meie ajalehti lugedes.

Samuti noorte kasvatajad — vanemad, õpetajad, seltskond, kellele seda sisendab sama ajakirjandus, — kas nad suudavad õpetada meie noori oma kodumaad ja rahvast armastama, oma rahva vabadust ja iseseisvust kõrgeks hindama? Kas suudavad neid virgutada ja julgustada oma rahvuskultuuri loominguks? Kas suudavad si-

sendada meie noortele usku oma rahva iseseisvasse tulevikku?

Pelgan, et ei suuda.

Egoistlik parteivõitlus, kõmuline ajakirjandus, vaimliselt loid seltskond ei suuda noorte hingesse valada vaimlist erksust, elavat rahvustunnet ning optimistlikku usku, mida vajavad noored meie iseseisva kodu ülesehitamiseks ja meie kindlakujulise rahvusisiku loomiseks.

Ainus tee — meie noored peavad võitlusse astuma valitseva korrupsiooni vastu, — meie pahede ja üldise ideelageduse vastu, mis meile Vene ajast pärandatud, mis valgub ka nüüd võõrsilt sisse üle piiride, mille vastu pole suutnud me endid veel soomustada.

Meie noored peavad seda tegema!

Meie noorte ülesanne on luua meile meie rahvusideoloogia, mis karastaks meie tuleviku seltskonda ja kaitseks meid tulevaste vaenlaste eest.

Tervitusi Eesti rahvale ja malevale.

Motto: „Se kansa ei voi kuolla,
Mi pyrkii elohon.“

Igal rahval on olemas omad ajaloolised suurpäevad. On olemas päevad, millal ta pisaraid valab kaotatud vabaduse pärast, terve rahvas kurbuses leinab; on olemas rõõmu-, pidupäevad, mil kiituse ja tänu helid kõrgele ja kaugele kostavad ja rõõmus on rahva süda, meel ja keel.

Üks niisugune ajalooline suurpäev on Eesti rahval 24. veebruari, mil Eesti tunnistas enda avalikult ja ametlikult iseseisvaks riigiks. Sel päeval heitis Eesti rahvas julgelt oma õlgadelt aastasajased orjuse ja võõra vägivalda, võõra võimu ahelad, ringutas küüras selja sirgeks ja tõstis omad silmad üles päikese, valguse ja vabaduse poole.

Täna sel Eesti rahva suurimal päeval, päeval, mil vaba Eesti rõõmulaulud võimsalt ja vägevalt kõlavad üle maa ja vabaduse pühad helid kostavad kuni taevani, päeval, mil Eesti vaba ja vap- per malev muusika helide saatel marsib vaba Eesti pinnal ja relvastatuna oma sümboolse sinimust-valge lipu all annab jällegi enesele omas südames töötuse kaitsta saavutatud vabadust ja iseseisvust kuni surmani, just täna sel suurpäeval julgeb ja tahab Eesti kaitseleidi häälekandja kaudu Eesti noorem ja väiksem vend, Eesti Ingeri saata omad südamlikumad ja soojemad tervitused Eesti vahvale malevale ja vabale rahvale.

Teadke, Eesti noor malev, veel noorem isamaaline kaitseleidiit ja orja ahelad purustanud Eesti rahvas, et täna tuksub Eesti Ingeri rahva süda ühes teiega,

Tuhanded Ingeri pagulased Soomes ja siin Eestis tõstavad käed ja silmad taeva poole.

„Luoja siunaa Eestin kansaa ja
[maata,

Luoja kaitse Eestin vapautta!

Ja selle palvega ühinevad sadate langenute ingerlaste nägemata hinged, kelle süütu püha verrega on niisutatud ka Narva võitluste tallermaa.

Eesti ingerlased võitlesid ühes Eestiga ühise vabaduse eest.

7—8 aastat tagasi lehvib Lääne-Ingeris ja Narva-Jõesuus Eesti võitluse lipu kõrval Ingeri rahva sini-puna ristine kollane lipp ja selle lipu alla oli 1919. a. sügisel koodunud ligi 3.000 Ingeri vabatahtlikku meest.

Eesti, vaba, kangelaste Eesti on teinud suure tänuväärt töö Eesti Ingerile. Ingeri vabadussõja ajalugu kuldsete tähtedega kirjutab oma ajaloo lehtedele Eesti abi, kaastundmuse, ühise võitluse, ühised vabadussõja kannatused ja valud, rõõmud ja päikese päevad; kirjutab kustumata tähtedega Eesti-Ingeri vabadussõja vahvad ja vaprad juhid: kindral Laidoneri, Tõnissoni, „Inkerin amiraali“ aseadmiral J. Pitka jne.

Täna, Eesti Ingeris lehvival lippudel, meie, ingerlased, näeme ühe käskiva kirja:

„Read koomale, Eesti noor malev!“

Jah, Eesti noort vabadust ja iseseisvust on ähvardamas vaenlane, kes oleks igal silma-

pilgul valmis vere sisse uputama seda, mis Eestile on kõige kallim, mille eest on tema paremate poegade püha veri voolanud.

Seda ta katsus oma palgaliste kaudu 1. detsembril, kuid asjata.

Eesti rahvas tahab elada ja areneda vabalt. Ja see rahvas ei või surra, kes tahab sammuda edasi... elu ja valguse poole.

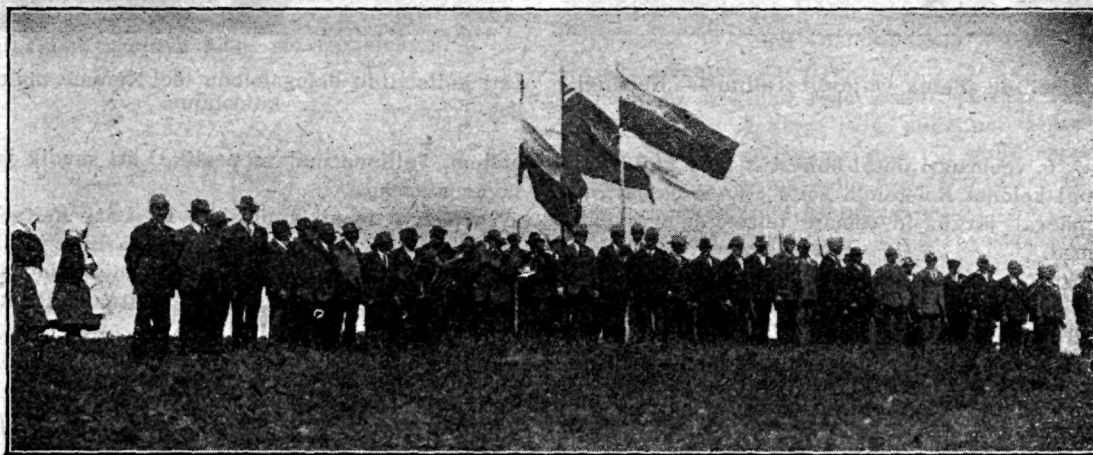
„Ühine raudne tahtmine ühendagu Eesti malevat, kaitseliitu ja rahvast ühiseks murdmata jõuks. Kadugu lahkkelid, käed ühte ja

Vapaa Eesti.

Pühendatud vennasrahvale Eesti kaheksanda vabaduspüha puhul.

On orjana ollut Eestin kansa,
Vuossadat vierasta palvellet.
Vieras oli isäntä hänen maansa,
Orjan kyyneliä on hän itkenyt.

Kova oli kohtalo ennen muinoin
Raskaan raudan väkivallan alla;
Ei paistanut vapauden aurinkko sillain,
Vaan ryssän ja parunin kylmä hällä.

Ütesvõte on tehtud Vastseliina valla vabastamise aastapäeva pidustustel 2. juunil 1925. a., Pärtlimäe pool kaitsokraavide juures, kus Vastseliina kaitseliit vabadussõja ajal esimest korda isamaa kaitses välja astus.

üheskoos ja ühelmeelel tehke tööd oma isamaa ja rahva õnneks ja kasuks! Eesti malev! Seisa kui kiviluukalju vankumata ja murdumata verega ja suurte ohvritega saavutatud vabaduse ja iseseisvuse eest!

Elagu Eesti Malev ja Kaitseliit!
Õitsegu Eesti Kodu ja rahva õnn!
Elagu Vaba, Iseseisev Eesti!

Antti Seppänen.

Soomeveres, veebruar 1926. a.

Nyt katki on kahleet sarron mustan,
Kultainen valo, vapaus saapunut on.
Murskas on lyöty pimeyden voimat,
Vapaa, vapaa Eesti nuori on!

Vapaa nyt kansa ja vapaa on maa,
Voitto suuri on tuotu ja saatu.
Sini-musta-valkoiset liput nyt liehuu,
Mustat voimat hirmulla kaatui.
Liehuos nyt lippu kaunis ja jylhä
Kunuiaksi Eestin maan ja kansan!
Eespäin, eespäin Eestini sorja,
Laulun ja soiton mahdil!

Antti Seppänen.

Viro, 8. II. 1926.

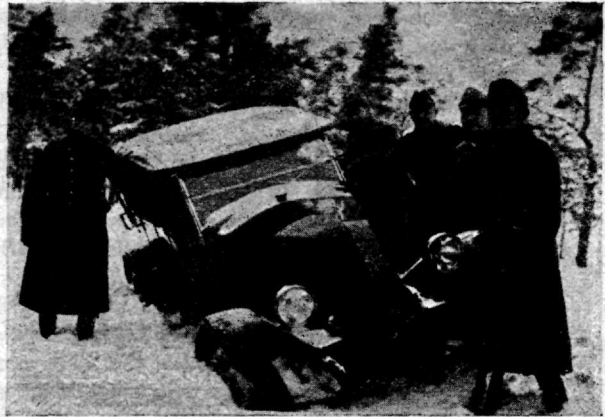
Läti kaitseliidu delegatsioon Tallinnas läbisõidul Soome.

2. veebruaril kell 10 jõudis Läti delegatsioon Tallinna, et siit edasi sõita Soome tutvustusreisile Soome kaitseliiduga. Jaamas võtsid lätlasi vastu kaitseliidu ülem, staabiülem ja Tallinna maleva pealik. Delegatsioonil ei õnnestunud sel

päeval edasi sõita Soome, sest ilm ei võimaldanud pidada lennuühendust Soomega. Ka järgnevad päevad ei võimaldanud seda, nii et külalised viibisid Tallinnas kuni 5. veebruarini. Siin tutvunesid külalised meie kaitseliidu organisatsioon

Läti kaitseliidu ülema väljasõit Tallinnast Helsingi.

Läti kaitseliidu delegatsioon teel Nõmme malevkonda külastama.

niga. 5. veebruari õhtul õnnestus Läti kaitseliidu ülema kolonel Bolstein'il sõita Soome ja järgmisel päeval järgnesid temale teised delegatsiooni liikmed.

Soomes viibis delegatsioon umbes nädala ja jõudis 14. veebr. lennukil tagasi Tallinna, kust samal õhtul kell 18 kiirrongiga Riiga edasi sõitis. Jaamas saatmas olid meie kaitseliidu ülem, staa-

biülem, Tallinna maleva pealik, Läti saadik ja sõjaväe ataschee.

Delegatsiooni kuulusid 1) Läti kaitseliidu ülem kolonel Bolstein, 2) seimi liige Milberg (kaitseliidu tegelane), 3) 5. Riia kaitseliidu polgu 2-se pataljoni ülem Rapss, 4) leitnant Reekstin, ratsakomando ülem.

Taktikalised ülesanded.

Ülesanne nr. 2.

Olukord. Sinised tungivad punastele peale. Neil on korda läinud punastele läheneda 200—300 meetrini.

Ülesanne. Siniste kergekuulipilduja jagu, kel mõlemil pooltel oma väeosad, tungib peale lõunapool soist luhta. Punased peavad seda jagu terve aeg kõva jalgväe tule all. Sinistel raskeid jalgväe relvu, s. o. raskeid kuulipildujaid, miinipildujaid ja kergelt kahurväge, kes nende edasilükkumist oma tulega toetaksid, kaasas ei ole.

Sinistel on aga ülesandeks oma pealetungi jätkata. Tekib küsimus, kuidas seda teha nii, et jagu kõige väiksemaid kaotusi kannataks.

Vaenlane. Punaste laskurjagu, kes osalt kergesti sisse kaevunud, osalt aga lamab madalate mullavallide taga, on paremalt poolt teiste osadega ühenduses, kuna vasakul pool temast enam kedagi ei ole; tema tiib toetub siin vastu soist luhta.

Ülesande lahendus. Siniste jaoks, nähes, et rindelt edasilükkumine, s. o. otse vaenlase peale, ilma tuletoetuseta raske on, ja teades, et vaenlase tiiva pihta sihitud tuli kõige mõjuvam, saadab oma jao kerge kuulipilduja kahe mehega — sihturi ja laadijaga — soo luha serva mööda paremale poole punaste tiivale üles-

andega, külgtule toetusega jaole edasitungimist võimaldada. Selleks annab jaoulem järgmise käsu:

„N (sihtur), roomake ühes M'ga (laadijaga) selle (näitab) künka peale ja võtke vaenlane, kes asub nende mullavallide taga (näitab) tiibtule alla. Jagu läheb teie poolt antava tule toetusel rindelt rünnakule.“

Sihtur ja laadija roomavad nii kaugele edasi kui võimalik ja algavad sealt punaste tulistamist.

Ülejäänud mehed jaos tulistavad elavamalt ja lähenevad vaenlasele, end vasakule hoides, et kergekuulipilduja laskmist mitte segada.

Mehed liiguvad edasi hüpetega üksikult või mitmekaupana, olenevalt sellest, kuidas tulistab neid vaenlane. Tehes hüppeid, toetavad nemad üksteist ka tulega, s. o. sel ajal kui osa mehi hüppeid teeb, liigub, asuvad teised kohal ja tulistavad vaenlast.

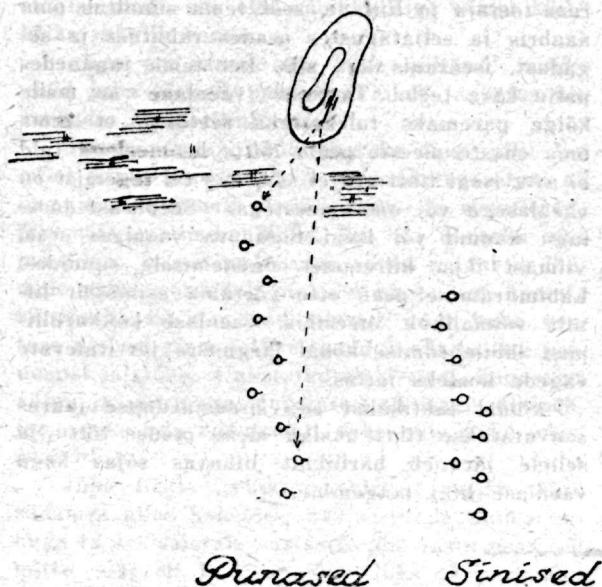
Üldse oleneb lahingu edu sellest, kui võrra läheb korda üksteist igas lahingu faasis toetada, kui võrra läheb korda saavutada koostööd. Koostöö algab kõige väiksemas üksuses, jaos: siin peab üks laskur teist oma tulega toetama; kuulipilduja jao koosseisus peab toetama laskureid; rühmas peavad toetama kuulipilduja jaod laskur-

jagusid*); rasked kuulipildujad peavad toetama jalgväeosi; kahurvägi peab toetama jalgväge jne.

Käesolevas ülesandes oleneb tegevuse korraldamiseks sellest, kuivõrra läheb korda esiteks sihturil ja laadijal välja jõuda vaenlase tiivale, ja teiseks, kuivõrra soodus võimalus avaneb vaenlast tulistada nii, et oma mehi mitte tabada.

Selleks peab jagu end nii palju vasakule hoidma, et kergekuulipildujal oleks võimalus tulistada vähemasti vaenlase äärmist paremat tiiba kuni oma jao sissemurdmiseni vaenlase positsiooni.

Kui siniste jagu hüpetega ja roomates punastele küllalt ligidale pääsnud, annab jaoulem rünnakuks vastava käsu või leppemärgi.

Sissemurru koha juhatab tema kätte sõnades täpselt ära tähendades, kõige pealt aga oma isikliku eeskujuga liikumisel.

Suurt osavust nõuab jaoulemalt õige ja otsustav kohase sissemurru koha valik. Jaoulem peab alati silmas pidama, et tema oma lööki mitte vaenlase tugevama koha vastu ei suuniks, vaid just tema nõrgema punkti pihta. Leida lahingu mõllus seda õiget punkti ei ole kerge.

Sissemurru koht leitud, suunivad kallaletungijad selle koha vastu käsigranaatide kogutule ja tormavad siis kõik ühe korruga tääkidega ja hurra-hüüetega vaenlase kallale.

Kui vaenlane kord alanud taganemist, siis ei tohi temale enam võimalust anda seisma jääda ega tagasi pöörduda: saavutatud edu tuleb lõpuni ära kasutada. Selleks peab jagu otsekohe taganeva vaenlase kannul olema. Seismajäänud vaenlase üksikute meeste või väikeste osade vas-

tu tuleb jätta tiibadele üksikuid häid laskureid, kes neid mehi või üksusi oma tulega hävitavad ja seega oma naaberosadele samuti edasijõudmist võimaldavad.

Käesoleva ülesande lahendamisel sunnivad meid veel järgmised asjaolud tähelepanu endi peale pöörama: kõige pealt kerge kuulipilduja tegevus sellest momendist peale, kus jagu oli jõudnud vaenlasele läheneda kuni 300 meetrini.

See oli moment, kus siniste jagu seevõrra tugeva vaenlase jalgväe tule alla sattus, et tema enam edasi liikuda endisel viisil ei saanud. Vaenlase tuli takistas teda seda tegemast. Selleks, et siiski edasi jõuda, pidid sinised kõrvaldama selle takistuse, mis neil edasiliikumist keelas — pidid maha suruma punaste tule.

Seda said nad teha samuti tulega. Et vaikima sundida vaenlase tuld, pidid nad tema pihta suunima kas võimsama tule või pidid osava tule juhtimisega saama selle ülekaalu tules, mis neil oleks võimaldanud liikuda edasi.

Raskeid relvu, mis oleksid võimaldanud sinistel võimsa tulistamise, käepärast ei olnud. Nad pidid leidma abinõusid, et teha selle ühe, käepärast oleva kergekuulipilduja tule mõjuvaks. Seda saavutasid nad seega, et asetasisid kuulipilduja vaenlase vasakule tiivale künka otsa, kust avanes võimalus punaseid tiibtule alla võtta.

Tiibtuli, mis suunitud vaenlase pihta küljelt, s. o. sealt, kus vaenlasel tule vastu harilikult kaitset loodud ei ole, on kõige hävitavam ja mõjuvam. Ta ei sünnita mitte ainult suuri kaotusi, vaid mõjub samuti ka moraalselt vastase peale.

Seepärast tuleb esiteks alati selle poole püüda, et vaenlast tiiva pealt tulistada ja teiseks juhtumisel, kui end tuleb kaitsta, selle eest hoolt kanda, et oma tiivad kaitstud oleksid. Tiiva kaitset võime tagada seega, et neid kas eriliste vägedega või looduslike esemetega kaitseme. Näiteks, kui meil paremat ja vasakut kätt asuvad oma väed, siis on meil tiivad kaitstud vägedega. Asub meil ühel tiival looduslik takistus, näiteks suur järv, on meil tiib samuti kaitstud. Ohku rippuma jäänud tiib kujutab endast alati hädaohtu.

Olukorras, nagu ta ülesandes antud, toetub punaste vasak tiib vastu soist luhta. See looduslik takistus ei ole aga niisugune, mis ei võimalda sinistel sealt kallale tungida kas või tulega.

Nad leiavad selle nõrga punkti vaenlase asetuses üles ja suunivad selle vastu oma tulejõu.

Siin on vaenlase asetuses nõrgaks kohaks tema vasak tiib. Kuid mitte ainult lahtised tiivad ei esine nõrkade kohtadena, kuid igal positsioonil on oma nõrgad kohad; neid peab alati kiiresti üles otsima ja taktikaliselt ära kasutama.

Nihutades kuulipildujat ettepoole ja paremale künka poole, on kõige tähtsam, et tema jääks tähelepanematuks; väiksema tähtsusega on see, kui kaua aega kulub kindlale tulistamis-

*) Teatavasti koosneb meie rühm normaalselt kahest kergekuulipilduja- ja kahest laskurjaost.

kohale asumiseks. Tulistamiskoht peab olema hästi valitud ja andma häid tulistamisvõimalusi.

Sihtur ja laadija peavad põsastesse heitma selle asemel, et mõne tähelepanudava puu taha seisma jääda, iseäranis hoolsasti oma fooni arvesse võttes. Kõige pealt ei tohi pead vastu taevast nähtavad olla. Kõik läikivad osad, nagu kiiver, kerge-kuulipilduja rauakate, peavad enne kohale roomamist saviga määritud olema; samuti nägu ja käed, mis iseäranis silma paistavad.

Peakatted ja õlad peab rohuga või okstega maastiku sarnaselt maskeerima.

Sagedasti segab ka tunduvalt suitsu tekitamine, isegi nõrgasti suitseva püssirohu juures; selle peale peab seisukoha valikul tähelepanu pöörama.

Kõige paremini katavad kuurid ja majad, kui aga akende juurest eemale hoida, kuid ka madalate ja laiade okstega puud on heaks varjamisabinõuks.

Seisukoha valiku juures on tarvis tähele panna, et mitte ainult vastuasuv vaenlase jagu, vaid ka eemalolev raske kuulipilduja, miinipilduja või patarei vaatleja, binokliga või kaugusmõõtjaga ja lendurid seisukohale asumist ja tulistamist tähele ei paneks ja vastuabinõusid tarvitusele võtta ei saaks.

Rünnaku lähtekohale nihkumine peab sündima vastastikusel tuletoetusel, see tähendab, et iga laskur, kes edasi ei liigu, peab iga nähtavale tulev vaenlase peale hästi sihitult tule avama, nii et vaenlane oleks sunnitud enda ära peitma

ja ei julgeks enam pead tõsta, iseäranis aga siis, kui teda hoitakse tiivalasuva kergekuulipilduja tule all.

Rünnaku lähtekoht peab jaotama poolt juba aegsasti ära tähendatama: „Meie roomame nüüd üksikult kuni selle roheline luha servani ja sealt läheme rünnakule!“ Kui kaugel see koht vaenlasest eemal, oleneb vaenlase tegevusest ja maastikust, kuid kõige kohasem oleks, kui see koht mitte kaugemal ei oleks kui käsigranaadiga visata saab, sest viimane kallaletung peab sündima igasuguse tule toetuseta.

Kui vaenlane on juba taganema hakanud, siis tuleb taganemisele veel hoogu juure anda. Ei ole otstarbekohane vaenlast sel silmapilgul hävitada; taganev vaenlane on meie kõige parem toetaja ja liitlane, sest tema sunnib oma naabris ja seljatagustes osades rahutust ja segadust, iseäranis aga siis, kui tema taganedes palju kära teeb. Taganev vaenlane on meile kõige paremaks tulekatteks seetõttu, et tema oma eneste meeste peale mitte heameelega tuld ei ava, isegi tihti aru ei saa, kas tal tegemist on vaenlasega või oma meestega. Seepärast joostagu kannul või isegi taganeva vaenlase seas, viimast ikka kiiremale põgenemisele sundides. Läbimurdmine peab ette võetama esimeselt liinilt võimalikult otsesihis, vaenlase kokkurullimist läbimurdmise kohal järgmiste järeltulevate vägede hooleks jättes.

Suurt taktikalist edu sissemurdmise juures saavutatakse tihti üksiku mehe otsuse tõttu ja sellele järgneb harilikult liikuvast sõjast kogu vaenlase liini langemine.

Vabadusrist.

Jutuke Saaremaa mässupäevilt (vebruar 1919).

Victor Neggo.

Kell oli juba kümne minuti eest helisenud. Kuresaare keskkooli eelviimase klassi õpilased olid ohtes oma vihud prügilaekest, kus alati valitses äärmine segadus, muuvajalise ja mittevajalise hulgast välja klaarinud, siin-säääl veel naabri käest koduse ülesande õiget lahendust pärinud ja end õpetaja tulekuks valmis seadnud, sest „Vana“ ei armastanud seda, kui ta nõudmise peale vihku alles otsima hakati. Ja poisid teadsid seda, sest küllalt oli juba kõueilma ühes müristamise ja välguga tunda saanud. Jutusumin rauges, kõik muutus vaikseks.

„Noh, mis see siis tähendab, kuhu meie „Vana“ siis täna nõnda kauaks jääb, muidu on ta ju harilikult ikka enne meid kohal ja ei suuda aru saada, et kooliõuest klassini on pikk ja keeruline tee, mis aega nõuab!“ sähvas äkki elava loomuga ja lõbusa näoga „Väike Priidu“, nagu

teda teised poisid ta lühikese kuid tüseda kasvu pärast hüüdsid, üldisesse vaikusse.

„Jah, loomulik see pole, ei tea, vahest on haigeks jäänud ja saame veel vaba tunni,“ arvas „Logaritm“, väärilt ja targa näoga, nagu see sünnis klassi primale matemaatikule.

„Pole ta haige ühtegi, kui viimasena klassi jooksin ja end juba väriseva südamega hea sauna peale ette valmistasin, siis seisis teine direktori ja mõne teisega õpetajatetoas, kõneles, mis suu vahutas ja hallid silmad suurte prilliklaaside taga aina välkusid, ja näis teistele midagi selgeks tegevat,“ seletas „Veerand“, kes alati igale poole veerandtundi hiljaks jäi.

„Ei tea, mis tal siis on, võib olla, on ta jälle kord üheksa päikest korraga taevavõlvil näinud, nagu ta meile kord seletas. Niisugune pläma, mina naersin nii, et pea pingi alla pidin pistma,

mispeale ta siis minult küsis, kas mul halb kuulmine on, et prügikoopast endale häälekõvendajat soovim valmistada," kõlas jälle „Väike Priidu“ hääled.

„Polnud sul sääl ka naerda midagi, ta seletas ju, et teised päikesed olid teatud õhkkonna koosseisu tõttu paistvad õhupeegeldused," ütles „Logaritm“.

„Õhupeegeldused, õhupeegeldused, kuule ometi meie tarka!" itsitas „Väike“.

„Õhupeegeldused näh, sa rumal ninatark!" pahandas „Logaritm“.

„Ise oled sa ninatark, kõneled asjust, millest sul aimugi pole!" noris „Väike“ edasi.

„Noh, kui sa paremat ei mõista vastata, kui et „ise oled“, siis oled sa ikka õige rumal küll," kõlas rahulik vastus.

„Kes on rumal, ma sulle näitan!" hüüdis nüüd juba tõsiselt pahane „Väike“ ja astus ähvardades „Logaritm“ ette.

Klass pakkus nüüd sootuks teist pilti kui mõni minut varem. Juba sõnavahetuse algul oli üks ja teine kohalt püsti karanud ja sõnutlejaile lähemale astunud. Nüüd, kus asi tõsiselt näis muutuvat, ei püsinud enam ükski paigal ja laudade vahel põrandal, pinkidel ning isegi õpetaja kõnetoolil seisid poisid tihedas reas kahe vastase ümber, pinevil tähelepanuga sündmuste arenemist jälgides. Unustatud oli „Vana“, kogu oma välgu ja mürinaga, unustatud oli isegi tüli põhjus, saaks aga lähedamalt näha, mis nüüd edasi sünnib!

Juba tõstis „Väike“ aeglaselt rusika, kuid südames alles kaheldes, kas virutada külma rahuga ta ees seisvale vastasele ühe vastu pead või mitte, sest oli ju „Logaritm“ üks ta parimaist sõpradest, kes alati heasüdamlikult teda keeruliste matemaatiliste lahenduste juures aitas. Aga miks vilksatas nüüd selle muidu nii tõsise poisi huultel irooniline naeratus?! Kas oli ta seda kahtlemist ta silmist lugenud? Kas pidas ta teda argpüksiks ja naeris ta üle? Ei, — see oli juba liig! Vihast keev veri tungis talle näkku. Silmade ees vilksid kirjud tuled. Rusik sahnas läbi õhu..., kuid jäi nagu raudsete tangide vahele peatuma... Oli valus... Ta kiskus kõigest jõust, aga — käsi ei vabanenud. Tangid pitsitasid veel kõvemini. Milline jõud pidi ometi olema tol pikal, kõhetul poisil! — Imestades avas ta silmad — ta ees seisis — mitte „Logaritm“, ei, vaid — „Vana“ ja vaatas talle tõsiselt otsa...

Õpetaja vabastas poisi käe, pööris oma välkuva pilgu klassi poole, vaatas teravalt ühe otsast teise otsa ja ei lausunud kaua ühtki sõna.

Ehmunud poisid seisid sirgelt püsti nagu naasklid. Ühtki häälet ega liigutust.

Äkki muutus õpetaja pilk pehmeks.

„Täna olite alles poisikesed, kuid täna peate muutuma meesteks, sest meie kallid kodumaa vabaid teie täit ja tõsist mehejõudu ja mõistust.“

Ta hääled värises pisut, aga ta pilk muutus jälle mehiseks, raudseks, sädelevaks. „Meie isamaa kaitsjate seljataga, siin, meie merelainetest uhitatud saarel on kurjad vaenlased, ässitajad, rahva viletsust kasutades mässu õhutanud, et oma mürgitatud, äraandlikku tapanuga meie kodumaale selja tagant südamesse vajutada. Täna hommikul *) on meeletud, eksiteele viidud noored sõdurid, kes Kuivastust mannerile, väerindadele pidid minema, oma ohvitseri tapnud ja veel mitu muud veritööd korda saatnud, tappes rahulikke elanikke, ning nüüd marsivad nad oma ninameeste, kommunistide ja röövlite, juhtimisel Kuresaare poole, et seda vallata, tappa ja röövida, ja Saaremaal kommunistlikku valitsust maksma panna. Hoop selja tagant Eesti vabariigile ja ta vahvaile kaitsjatele! Milline õelus ja kurikavalus! Kuid seda ei pea sündima! Nagu üks mees peame selle vastu astuma. Seepärast peate täna muutuma meheks, vapraks, tahtejõuliseks, endsalgavaks ja võimsaks! Vihud nurka, sest teadmisi jõuame ka pärast veel koguda. Püss kätte ja julgelt vastu äraandjatele ja nende mõjualustele! Kas tahate?!"

Silmapilkne vaikus. See tuli liig äkki. Nagu väk selgest taevast. Rahutult rändab poiste pilk kaaslaselt kaaslaste näole...

Seal astus „Logaritm“ sammu ettepoole, rahulikult ja kindlalt, silm täis iseäralikku sära.

„Olen valmis teie käsutuseks.“

Nagu oleksid need sõnad teised mingist selektamatust rammestusest vabastanud, nagu oleks veskipais äkki rebenenud ja vägeva kose müha endise vaikuse katkestanud ja sumbutanud, nii kõlas äkki igast küljest: „Mina ka! Mina ka!“ ja korruga kõik õpetaja poole tormates moodustasid nad tiheda vöö ta ümber, talle vaimustusest säravate silmadega otsa vaadates.

Ka õpetaja silmad löid lõktele. „Seda ma teadsin," lausus ta tasa, kallistades õrna käepuudutusega „Logaritm“ õlga.

„Lähme siis!"

* * *

„Miks nii hilja, supp on juba päris jahtunud, egas sind ometi koolis istuma ei pandud?" küsis ema, kui „Logaritm“ kella nelja paiku tuppas astus.

„Ei ema, tulen kaitseliidust.“

„Kaitseliidust?!" imestas ema. „Mis sa seal tegid?"

„Andsin end ühes teiste poistega kaitseliidu käsutusse. Täna õhtul marsime Kuivastu poole, punastele vastu.“

„Kuhu te marsite? Punastele vastu? Mis see siis tähendab?"

„Kas sa siis seda veel pole kuulnud? Kogu linn kõneleb ju ainult sellest. Noored sõdurid on

*) 16. veebr. 1919. a.

Lühike Eesti ajalugu.

Vabariigi 8. aastapäeva puhul.

1) Vabaduse Eestilt röövisid jõhkrad raudrüütlid. Toore ülevõimu all langes vahva Lembit ja Eesti vabad pojad tehti orjadeks.

2) Kui „Suur Vene“ oma käpa trestisse löi, toi ta kaasa ka omapärase kultuuri ja seda „kultuuri“ pidi Eesti vastuvaidlemata oma turjal kandma.

3) Et turi alati kandevalmis ja paenduv oleks, selle järele valvatakse anti õigus parunitele.

4) Siis langas aga Vene oma kange „kultuuri“ mõjul ja Eesti paisutas rinda, et vabamalt hingata. Kuid seal tuli enamlane ja ässitas oma verejäänulise lohe ta kallale, et teda ära neelata.

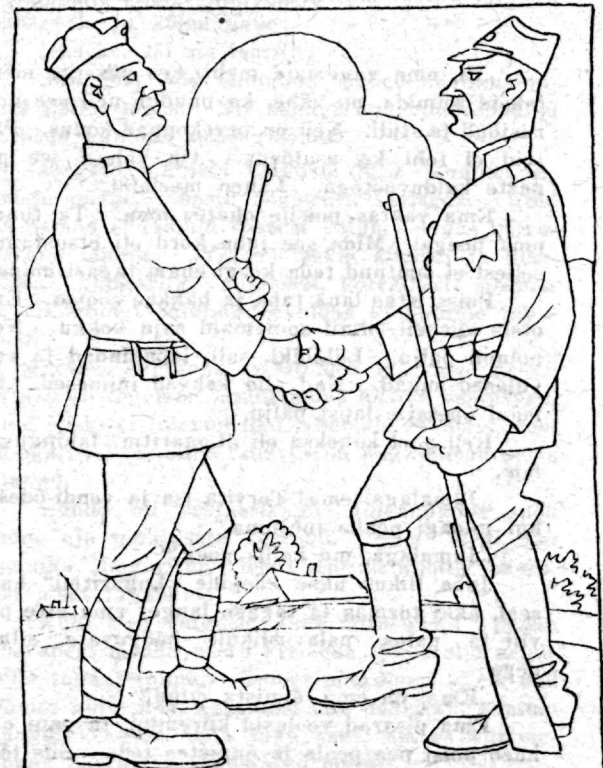
5) Vahvasti astus Eesti võitlusse hiigla lohega, kuid selja tagant hiilis parunite käsivane „Landeswehr“, et vabadust ihkajale nuga selga lüüa ja käed uuesti ketti needida.

6) Kuid Eesti sõdur pingutas viimast jõudu ja lõi mõlemad välja isade kodust.

7) Veel kord, 1. detsembri õõl, tegi punase „ilmaparandaja“ sulane oma orjastamise katsed, kuid vabaduse hävitamiseks määratud pomm tabas teda ennast.

8) Ja nüüd, et kallilt kätte võidetud vabadus püsima jääks, selle eest hoolitsevad vabaduse valvurid — Eesti sõdur ja kaitseliitlane.

mässama hakanud ja liiguvad Kuresaare poole, et linna vallata.“ Ja lühidalt jutustab ta emale kogu loo. „Kaitseliidust saadeti meid koju, peame soojalt riietuma ja kella kaheksaks jälle sinna ilmuma.“

„Aga laps, sa oled ju selleks alles liig noor. Veriseks võitluseks vajatakse mehi.“

„Olen meheks võrsunud, ema. Meie õpetaja ütles seda täna meile koolis. Olime poisikesed, nüüd aga peame olema täismeeesteks.“

„Aga vanemaid on ju küllalt, miks nad siis ei lähe, miks peate just teie minema?“

vaikses toas ainult kahe inimese valusaid südameööke...

Siis aga vabastas „Logaritm“ end äkki ema kaisutusest, ajas läikivail silmil uhke liigutusega pea püsti ja hüüdis, kätt nagu töötades taeva poole sirutades:

„Tulen tagasi võitjana, ema, ehk sa ei näe mind kunagi enam! Ela hästi!“

Ja nagu tormikeerd oli ta läbi ukse kadunud...

Emaga istus üksi ja mahajäetult oma toolil ja vaatas valusa pilguga poisile järele. Ja

Viru-Nigula Malla kompanii 22. novembril s. a. laskeharjutustel.

„Ei, ema vanemaid mehi, kes püssiga mõistaksid toimida, on vähe, ka puudub neil see noorusjõud ja -tuli. Neil on perekonnad kodus. Paljud ei tohi ka usaldada. On vahest ise punaste kalduvustega. Lähen meeleldi.“

Emaga vaatas poisile ohtes otsa. Ta tundis oma poega. Mida see juba kord oli otsustanud, sellest ei suutnud teda keegi enam tagasi hoida.

Poiss istus laua taha ja hakkas sööma. Emaga otsis niiskeil silmil soojemaid asju kokku. Neid polnud palju. Läkiläki, sall, labakindad ja ema villased sukad. Nad olid kehvad inimesed. Isa maal õpetaja, lapsi palju.

Kell pool kaheksa oli „Logaritm“ lahinguvalmis.

„Jumalaga, ema! Tervita isa ja vendi-õdesid, kui midagi peaks juhtuma.“

„Jumalaga, mu kallid poeg!“

Juba liikus ukse käepide „Logaritmi“ käes, seal, äkki tormas ta tagasi, langes ema ette põlvili ja palus palavuslikult hõõguvate silmadega:

„Ema, oh ema, õnnista mind!“

Emaga pisarad voolasid kiiremini, ta pani oma käed poisi pea peale ja õnnistas teda. Siis tõmbas ta poja nuuksudes oma rinnale ja ei tahtnud teda enam vabaks anda. Mõni minut kuuldus

pisar pisara järele veeres vaikselt üle ta kahvatu palge...

* * *

*

Kaitseliidu eestuba. Sekeldades käivad edasi-tagasi läbi toa Saaremaa komissar, kaitseliidu ülem, ohvitserid ja käskjalad. Kõigil näod tõised, kuid julged.

Eestoa ühel poolel seisavad hunnikus õpilased, ametnikud ja muud kodanikud, nende hulgas ka „Vana“, „Logaritm“ ja „Väike Priidu“. Kokku umbes viiskümmend meest, kõigil püssid käes, valmis teeleminekuks.

Nii nad seisavad juba mõne tunni, kuid tüdimust pole märgata. Selleks on aeg liig ärev. Aetakse suminal isekeskis juttu, avaldatakse arvamist vaenlase jõudude ja kavatsuste üle, püütakse üksteiselt ammutada täpsemaid teateid praeguse seisukorra kohta.

Äkki vaikivad kõik.

Tagatoast on kaitseliidu ülem ühes komisari ja ohvitseridega välja astunud ja ootajate ette seisma jäänud.

„Nüüd algab tegevus,“ sõnab ülem, „kogu Saaremaal asuvate valitsuse poole hoidvate relvastute juhiks olen määranud lipnik Johanson,“

kes ise kohe viie ratsamehega Kuivastu maanteed mööda eelsalgana edasi tungib, teised liiguvad regedel talle järele.“ „Vana“ poole pöördues, jätkab ta: „Õpilased moodustavad teie juhatusel erilise salga. Täitke kõik oma kohustust, mehed, — viimase veretilgani!“

„Hurraa!“ kõlab vastusena võimas hüüd viiekümne endsalgava mehe suust.

Tihedas reas sammuvad nad uksest välja tänavale, kus juba küüdimehed regedega ootamas.

Nagu must hiiglamadu käänleb pikk regedering vaigse linna majade vahelt läbi ja kaob maanteele süngesse ööpimedusse...

Kaugelt kajab ainult veel kord vapralt löök-salga võitluslaul:

„Viimase veretilgani
Tahame võidelda!“

Siis valitseb väikeses linnas jälle õudne vaikus...

Tõnija küla lähedal, nelikümmend kilomeetrit Kuresarest Muhu saare poole, seisavad kaks õpilast kiviaia taga ja kuulavad pingul tähelepanuga Laimjala poolt kostvaid püssipauke. Nende juures maas lamavad kaks padrunikasti. Peos on neil laetud vintpüssid.

„Püssideragin liigub eemale, meie omad on võidumehed,“ arwab „Väike“.

„Kindlasti!“ vastab „Logaritm“.

Vaikus...

„Ei tea, miks nad meile kedagi järele ei saada, vahime siin nüüd juba tundide kaupa neid kaste ja ei saa võitlusest osa võtta,“ pahandab „Väike“.

„Tahaksin ka meelsamini päätetungijate ridades seista kui siin tegevuseti istuda, aga käsku peab täitma, olgu see kui raske tahes.“

Jälle vaikus...

„Kuule, mis see peaks tähendama? Püssideragin läheneb meile uuesti, egas ometi meie omad ei —“

Sõna peatus tal kurgus. — Lähedas metsas nähti hulk mehi ärevalt edasi-tagasi sekeldavat. Kes need olla võisid, polnud veel võimalik kindlaks teha. Kas on need omad või võõrad? Ei tea. —

Püssid pauguvad juba jälle lähedamal. Mõned metsa vahel viibijaist ilmuvad juba välja lagendikule. Ei — need pole omad. See on mässuliste laialipillatud salk.

Püssipaugud vaikivad. Kaugel kostab ainult veel mõni üksik.

Mehed kogunevad metsa ääres kokku, peavad nähtavasti nõu.

Poisid kükitavad kiviaia taga, püssid laskevalmis. Põksuva südamega jälgivad nad vaenlaste liikumist. Neid kogub viimaks umbes kahekümneviie mehe ümber kokku.

Arvamised näivad neil lahku minevat, sest ühed näitavad Laimjala, teised, nähtavasti aramad, aga Tõnija küla, see tähendab aia taga peidusolevate poiste poole.

Viimased näikse enamuses olevat, sest äkki hakkab kogu salk otse meie sõprade sihis edasi liikuma.

„Mis me nüüd teeme? Jookseme kiiresti kiviaia varjul lähedasse lepikusse!“ sosistab „Väike“ ärritatud häälel.

„Kas sa hull oled? Me peame ju padrunikaste kaitsma. Kogu aja tahtsid võitlejate ridades olla ja nüüd, kus võitlus käes, tahad punuma pista! Ei, siia jääme ja — viimase veretilgani“ ütles ju eile öösel kaitseliidu ülem,“ lisas ta pool endamisi juure.

„Aga meid on ju ainult kaks ja neid vähemalt kakskümmend!“

„Mis sest!“

„Kuidas arvad, ega's ma just ka argpüks pole. Anname siis tuld ja tulgu, mis tuleb!“

„Ei, hoiatamata ma paha aimamatu inimeste peale ei lase.“

„Ja aga — põgeneda sa ei taha, kaitsta sa end ka ei taha, mis sa siis õieti teha kavatsed?“ küsis „Väike“ arusaamatuses. „Kas tahad ehk end vangistada lasta?“

„Ei. Tahan neid ainult hoiatada.“

Vahepeal olid mehed juba umbes saja sammuni poistele lähenenud. Elavalt juttu vestes astusid nad kiiresti edasi.

Äkki kerkis nende ees kiviaia tagant läkiläki nähtavale ja kõlas hüüd:

„Seiske, või ma lasen!“

Silmapiilk olid ehmunud mehed ahelikus pikali põllul maas. Nii mõnigi äge vandesõna ja sajatus kuuldus nede ridades.

Järgmisel hetkel vingusid juba kuulid üle poiste päade, tabasid ragisedes kiviaeda. Kuid ka nemad ei jäänud vastust võlgu. Algas korrapärane lahing. „Väike“ laskis kiiresti ja uisapäisa. „Logaritm“ aeglaselt, korralikult sihtides ja nii mõnigi valuhüüd avaldas ta kuulide tabavust.

Alguses ehmunud mässulised märkasid peagi, et neil on tegemist ainult mõne üksiku vastasega, kuid siiski ei julenud nad lähemale roomata, sest „Logaritmi“ kuulide tabavus oli neile hirmu peale ajanud.

Nõnda oli vastastikkune tuleandmine juba mõne aja muutuseta kestnud. Näis isegi, kui sunniks „Logaritmi“ hästi sihitud kuulid mässulisi pisut taganema.

Kuid seal vingusid äkki mitu kuuli poiste kõrvadest mööda vastu kiviaeda. Need olid nende selja tagant tulnud. Ümber pöördues nägid nad Tõnija küla pool, kaasikus, mis paarisaja sammu kaugusel nende selja taga asus, umbes kümnekonna püssidega varustatud meest.

Nüüd asusid nad kahe tule vahel.

TÄHELEPANU, „KAITSE KODU!“ TELLIMISTE VASTUVÕTJAD!

Iga „KAITSE KODU!“ tellimiste vastuvõtja, kes 1. jaan. kuni 1. juulini 1926. a. vastu võtab vähemalt **200 „Kaitse Kodu!“ aastatellimist** või sellele summale vastavalt lühema tähtajaga tellimisi, saab peale hariliku 10% tellimishinnast „Kaitse Kodu!“ toimetuse poolt veel **erilise autasu mk. 12.000.— suuruses.**

Iga tellimiste vastuvõtja, kes sama aja kestes vastu võtab vähemalt **150 „Kaitse Kodu!“ aastatellimist** või sellele summale vastavalt lühema tähtajaga tellimisi samadel alustel, — **autasu mk. 9.000.—**

Iga tellimiste vastuvõtja, kes sama aja kestes vastu võtab vähemalt **100 „Kaitse Kodu!“ aastatellimist** või sellele summale vastavalt lühema tähtajaga tellimisi samadel alustel, — **autasu mk. 6.000.—**

Iga tellimiste vastuvõtja, kes sama aja kestes vastu võtab vähemalt **50 „Kaitse Kodu!“ aastatellimist** või sellele summale vastavalt lühema tähtajaga tellimisi samadel alustel, — **autasu mk. 3.000.—**

„KAITSE KODU!“ TELLIMISTE VASTUVÕTJAD, TÄHELEPANU!

„Kuule, „Logaritm“, sellest pole mingit kasu, kui end siin surnuks laseme tappa, padrunikaste me ikkagi päästa ei suuda. Nüüd teeme päkad!“

„Tee, kui soovid, — mina jään,“ oli lühike aga kindel vastus, ja — „viimase veretilgani!“ ümises ta jälle endamisi.

Põllul ahelikus olevad mehed olid abi märganud ja hakkasid nüüd ettevaatlikult aegamööda edasi liikuma, aheliku tiibu ümberhaaramiseks ettepoole nihutades.

Poiste seisukord muutus täbaraks. Kuulid vihisesid eest ja tagant ja hakkasid nüüd juba ka külgedelt vinguma.

„Väike“ saatis nagu ennegi kuuli kuuli jälle legendikule; „Logaritm“ oli paar kivi aia pealt alla veeretanud ja kaitses seljatagust. Ka kaasikust oli juba mõni valuhoige kostnud.

Aga vaenlased liikusid ikka lähemale ja lähemale.

Äkki karjatas „Väike“ ja ta püss langes koli-

sedes maha. Vaenlase kuul oli ta paremat õlga tabanud. Punane veri nürises üle halli õpilasesineli.

„Olen haavatud, „Logaritm“. Anname alla!“ „Ei! — Vaene sõber!“

Ta veeretas veel mitu suurt kivi kohale ja ehitas neist kaitsva valli ümber haavatud kaaslase. Siis võttis ta jälle püssi pihku, laadis, sihtis ja laskis, sihtis ja laskis kord ühele, kord teisele poole.

Nüüd olid vaenlased juba tiheda rea poiste ümber moodustanud ja asusid veel vaid kahekümne sammu kaugusel.

Nähes, et neil ainult ühe vastasega tegemist, peatusid nad laskmises ja nõudsid allaandmist.

„Ei!“ hüüdis neile vahva poiss vastu, ja jällegi lendas kuul, jällegi kostis valus hoige...

Pealetungijad näisid häbi hakkavat tundma, et nad mitmekümne mehega ühest poisikesest jagu ei saa, sest nüüd kõlas korruga hüüd:

Pealikute kursused Petseri maleva Laura malevkonnas 3.—5. veebr. 1926.

I. kursuselased — (istuvad vasakult paremale): 1. ratsapealik J. Cemin, 2. malevkonna pealiku abi Kr. Pikk, 3. malevkonna pealik ltn. J. Pallo, 4. maleva instruktor ltn. Ilves, 5. kompanii pealik V. Parv, 6. jaopealiku abi H. Berg, 7. kursuste praktiliste harjutuste korraldaja allohv. Murri. Seisavad vasakult paremale: I (Laura) rühma pealik A. Taagen, 2. I rühma vanem J. Georgiev, 3. jaopealik J. Pöld, 4. jaopealiku abi G. Irbe, 5. jaopealik A. Cekul, 6. jaopealik Al. Grusis, 7. jaopealik S. Jasnetski, 8. II (Rootovo) rühma pealik K. Mensko, 9. jaopealiku abi Ed. Tikk, 10. jaopealiku abi Arth. Grusis, 11. II rühma vanem V. Tomba.

II. Täägivõitluse õppetund.

„Üles tõusta! Peale tungida!“

Ja kolmkümmend meest kargasid maast üles ja jooksid tormates visa vastuhakkaja kallale.

Ka „Logaritm“ kargas nüüd püsti, seistes saatis ta veel ühe kuuli ja üks vaenlane langes, siis vaarus ta mitmest täagist läbipuurituna selili.

Soe, purpurpunane veri niisutas lund...

Surmavalt tabatu silm säras. Õrn, õnnelik naeratus kaunistas ta näojooni. Ta sirutas käe haavatud kaaslase poole.

„Jumalaga, — sõber. — Tervita — mu ema — —“

Siis pööris ta pilgu taeva poole ja ümises vaevalt kuuldavalt:

„Vii—mase — ve—re—til — —“

Ja ta süda ei tuksunud enam...

* *

*

24. veebruaril 1919. Saaremaal, Mustjala surnuaial vajub „Logaritm“ põrm aegamööda värskesse hauda. Kolisedes langevad külmanud mullatükid kirstule alla. Haud täitub mullaga, igaveseks uneks suikunud vakra südame üle kerib hauaküngas.

Liigutusest väriseval häälel on langenu isa, vana õpetaja, viimseid sõnu oma kallile pojale lahtisesse hauda järele hüüdnud. Nüüd toetab ta hellalt nutvat ema ja silitab õrnalt selle kätt.

Rahvast on palju kokku kogunud. Kõik armastasid tõsist, alati lahket, tagasihoidlikku poissi.

Hauakünka ääres seisab „Väike“. Ta kannab paremat kätt sidemega kaelas. Vasakus hojab ta valutava haava peale vaatamata ta enda poolt valmistatud puuristikest. Nüüd astub ta hauakünka peotsa ja püstitab siin ristikese. Siis lausub ta:

„Anna andeks, et tõstsin kord oma käe sinu vastu. Sa olid parem, targem ja vapram kui mina. Saaremaa on päästetud, ta on jälle vaba. Ja ainult seetõttu, et teda kaitsesid seesugused mehised mehed kui olid sina. Sa varisesid mullapöue, kuid sa puhkad vabas Eesti mullas. Sa langesid vaba mehena seks, et teised saaksid vabaduses elada. Ja seepärast püstitan su hauale lihtsast, vaba kodumaa pinnal kasvanud puust iseoma kätega valmistatud ristikese — v a b a d u s r i s t i !“

Kõigil juuresolijail veeresid kuumad valupisarad üle põskede. Nad olid nukrad, nad olid kurvad, kuid — nad olid ka u h k e d !

Kroonika.

Kaitseliidu vanematekogu koosolekut

peeti 17. veebr. 1926. a. vanematekogu esimehe kindral J. L a i d o n e r'i juhatusel.

Koosoleku peaulesandeks on kaitseliidu koosseisude ja eelarve läbivaatamine. Mõlemad kinnitatakse keskjuhatuse poolt esitatud kujul mõne väikese muudatusega. Kõige tähtsamana võiks nimetada seda, et otsustati ikkagi jälle uuesti politsei ratsareservile tallide ehitamiseks teatud summa eelarvesse võtta. Et aga hoiduda eelarve üldsumma suurendamisest, vähendati Petseri malevale maja ehitamiseks antavat toetuslaenu tallide ehitussumma võrra. Kuna siseminister nõusolekut avaldas tallide jaoks kulutatavat summat tuleva-aastasessse eelarvesse võtta ja kaitseliidule tagasi tasuda, siis saaks kaitseliit õige pea väljapandud raha tagasi, jäädes ühtlasi ka edaspidi tallide peremeheks. Petseri maleva maja plaani läbi vaadates leiti, et seda lihtsustada tuleb, mille tõttu ehitus ka märksa odavamaks muutuks, ja otsustati plaane vanematekogu liikmele ins. K. Maurits'ile heaksarvamise esitamiseks üle anda. Kuna vanematekogule oli esitatud ainult riikliste summade kohta käiv eelarve, siis avaldas vanematekogu soovi, et üldine kaitseliidu eelarve võimalikult pea kokku saaks seatud ja vanematekogule läbivaatamiseks esitatud.

Puudutatakse „Kaitse Kodu!“ väljaandmise küsimust ja leitakse, et kuigi tulevikus vähest soovivat oleks koos sõjaministeeriumiga ühist ajakirja välja andma hakata, esialgul igatahes iseseisva häälekandja väljaandmist peab jätkama.

Peetakse tarvilikuks kõigis kaitseliidu üksustes seltskondlike summade üle täpset kontrolli pidada.

Kaitseliidu naisorganisatsiooni põhimääruste läbivaatamisel tekivad mõned mõtete lahkuminekud ja lõpuliku seisukoha võtmine lükatakse edasi järgmise koosolekuni.

Kaitseliidus teenivate ohvitseride aukraadis ülendamise asjus soovib vanematekogu, et see küsimus vastavate asutuste poolt võimalikult pea lahendust leiaks ja tunnistab tarvilikuks, et tegevteenistusest ületulnud ohvitserid aukraadis peaks ülendatama ühesugustel alustel kaitseväes teenivate ohvitseridega.

Valga malevk. naisjaoskond.

Valga malevkonna juures asuv naisjaoskond asutati 2. oktoobril 1925. Jaoskond algas oma tegevust 23 liikmega, mille arv käesoleval ajal 45-ni on tõusnud. Samal koosolekul valiti viieliikmeline juhatus, kuhu kuuluvad prl. Pärna ja pr. Alberg, Neumann, Pallon, Ruus.

Jaosk. poolt on ellu kutsutud esialgu kaks osakonda: sanitaar- — juhataja pr. dr. Heinrichsen — ja majandusosakond — juhataja pr. Avotin. Jaosk. tegevus seisab praegu nende osakondade väljaarendamises. Sanitaarosakonnas on praegu kursused käimas, ja majandusosakond korraldas laupäeval, 20. veebr. oma esimese peo, mille puhastisettelek jaosk. põhipandavaks kapitaliks saab.

Häädemeeste malevkonna vandetöötuse andmine Laiksaare—Urisaardes 17. jaanuaril s. a.

Kuna suurem osa Pärnumaa malevkondi moodunud aasta suvel oma esimese ülemalevkondlise pidustuse ühes malevlaste vandetöötuse andmisega läbi viisid, ei saanud Häädemeeste malevkonnad seda sel ajal ette võtta, takistuseks oli siin suvisel ajal Laiksaare ja Orajõe suured metsad ja läbipääsmatud sood ja rabad, mis ei võimalda malevkonna osade üldist koondamist ühte punkti. Sel põhjusel tuli vandetöötuse andmine edasi lükata talvise aja peale, millal läbipääsemine hõlpsam.

Nii koondatigi Häädemeeste malevkonna — Häädemeeste, Orajõe, Talli ja Laiksaare valdade kaitseliitlased 17. jaanuaril s. a. malevkonna keskkoha, Laiksaare-Urisaarde, vandetöötuse andmisele ja esimesele ülemalevkondlisele pidustusele. Pidustus algas kohaliku Põllumeeste seltsimaja juure platsile ülesrivistatud kaitseliidu kompaniide ülevaatusel ja järelevalvaga Pärnumaa maleva pealiku poolt; peale selle, kui oli maleva pealiku poolt malevlastele meele tuletatud ja südame peale pandud neid kohustusi, mis töötuse andmine neile peale paneb, samuti paraadikorras maleva pealikust mööda kohalikusse Greeka õigeusu kirikusse, kus kohalikkude Greeka õigeusu preestrite ja Luteri usu õpetaja vaimuliku talituse saatel malevlastelt maleva pealiku poolt pühalik töötusvanne võeti. Vaimulikkude südamligid ja tungivad sõnad liigutasid ja ühtlasi julgustasid niihästi malevlasi kui kõiki osavõtjaid. Peale töötuseandmise mindi kohaliku Põllumeeste seltsi ruumikasse saali ühisesse teelauda, kus tervitused ja eladalaskmised järgnesid. Hiljem oli samas saalis piduõhtu kõne ja ettekannetega. Agr. hra Land'i kõnet — rahva ülesannetest enesekaitses — kuulati suure huviga. Orajõe rühma tegelaste poolt kanti ette Kitzbergi „Neetud talu“ ja peale selle veel muusikalisi palasid. Rõõmustavana tundus, et pidu korraldus kohalikkude kaitseliidu rühmade vahel ühetasa ära oli jaotatud, igal rühmal, ka naistel, oli oma ülesanne. Niisugune korraldus võimaldas selle ilusa üksmeele ja kooskõla, mis kaitseliitlaste seas valitses terve pidu aja.

Rahvast oli pidule murruna kokku tulnud ja kord oli hea, olgugi, et mõnelgi pidulisel väsi-

muse ja nõrkuse tundemärgid nähtavale tulid, mida tuleb panna kohaliku restoraani arvele, missugune seltsimajast ainult mõned sammud eemal ja vististi mõnelgi korral pidude head kordaminekut takistab. Kohalikel tegelastel tuleks asi revideerimisele võtta ja oma kindel sõna selles asjas kaasa rääkida. Praegusel kohal igatahes pole restoraani õige asupaik.

Tori malevkonna aastapäev Sindis.

Tori malevkonna aastapäev—pühapäev 31. jaanuar s. a. oli malevkonna kaitseliitlastele ja kohalikele elanikele ilusaks ja meeldivaks pidupäevaks. Malevkonna esimese aastapäeva pidustus leidis elavat vastuvõttu niihästi Sindi alevi arvuka kodanikkudepere kui ka ümbruskonna elanikkude poolt. Avar plats, kus malevkonna read üles rivistati, oli tihedalt ümbritsetud rahvahulgaga. Malevlased koondusid platsile 2 orkestriga, milledest üks malevkonna oma. Punkt kell 12 ilmus paraadiplatsile 3-da diviisi ülem kindral Tõnisson, Pärnumaa malevkonna pealiku saatel. Tervitades malevkonna osasid aastapäeva puhul kirjeldas kindral oma kõnes neid aegu, mis panid aluse meie rahva kaitsesõrgaanidele; kõneleja ettepanekul hüüti elagu vabariigi valitsusele ja meie rahvaesitusele. Peale paraadikorras kindralist möödaminemist mindi muusika saatel alevi vahele rongikäigule. Im oli keskpäevaks ilusaks muutunud ja võimaldas välispidustustele hea kordamineku.

Peale rongikäiku oli malevkonna juhtivate tegelaste poolt korraldatud malevlastele ja kutsutud võõrastele Sindi alevi koolimaja ruumikas ja pidupäevaks ilustatud saalis ühine eine. Koosviibimisel, mis umbes kolm tundi kestis, ei tahtnud lõppeda südamligid ja vaimustatud kõned. Lasti elada riigikogu, vabariigi valitsust ja kaitsesõrga ning kaitseliidu juhtisid. Tuletati meele sügava tänuga kohaliku seltskonna ainelist ja moraalset toetust ja kriipsutati alla, et täieliku edu enesekaitses saavutame ainult siis, kui valitseb meie seltskonna, kaitsesõrga ja kaitseliidu ridades kõige tihedam üksmeel ja sõbralik koostöö. Koosviibimine lõppes pidupäevale külalisena ilmunud meie vanema rahvaväe juhi ja oma organisatsiooni juhtide südamliku ärasaatmisega. Rahvarikas oli ka malevkonna piduõhtu „Sõpruse“ seltsi saalis, kus ette kanti Pärnu „Endla“ näitlejate poolt naljamäng „Kosjaturg“. Pidule eeskavas oli veel õigusteadlase hra A. Tõnissoni kõne, mis kõneleja poolt ladusalt ja hoogsalt ette kanti. Kõneleja selgitas neid põhimõtteid, mis meil peavad valitsema oma riigi põhiseaduse kaitsmisel, ühtlasi toonitades, et ainuke täisõiguslik majesteet meie riigis on Eesti rahvas omas tervikus, seepärast ei tohi siin aset olla niisugustel elementidel, kes

Kaitseliitlased!

Kui teil midagi vaja osta, siis lehitsege kuulutusi „Kaitse Kodu!“s.

ignoreerivad ja vägistavad rahva suure enamuse tahet.

Pidupäev jättis üleva ja unustamata mulje, mille eest malevkonna juhtivatele tegelastele südamlikku tänu võlgname.

„Kaitse Kodu!“ toimetusele.

Palun lahkesti ruumi lubada järgmisele tänuavaldusele.

K.-I. Kadrina malevkonna juhatus avaldab P. K. „Estoniale“ südamlikku tänu malevkonnale annetatud 20.000 marga eest.

P. Pedisson,
malevk. pealik.

Male.

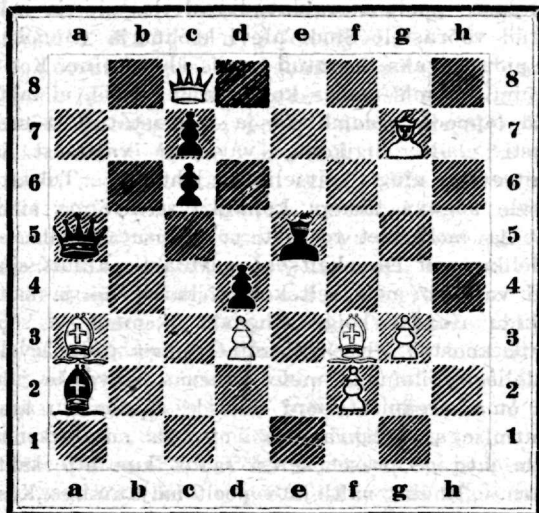
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 10.

Kokku seadnud dr. S. Kljas (Tallinnas).

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kg7, Lc8, Oa3 ja f3, Ed3, f2 ja g3.

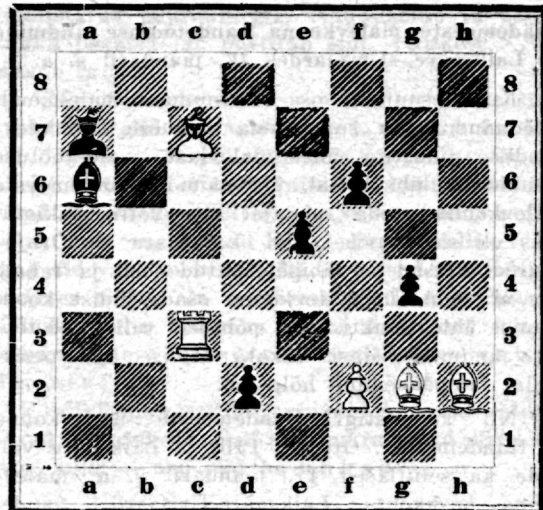
Mustad: Ke5, La5, Oa5, Ec6, c7, d4.

Valged algavad ja annavad matt k a h e samuga.

Lõpumäng nr. 8.

Kokku seadnud dr. J. Sehvers (Liibavis).

Mustad.

Valged.

Valged: Kc7, Vc3. Og2 ja h2, Ef2.

Mustad: Ka7, Va6, Ed2, e5, f6 ja g4.

Valged algavad. Mäng jääb viigi peale (remis).

Ülaltoodud lõpumängu lahendus:

1. Oh2 — f4!, e5 : f4,
 2. Og2 — f3!, g4 :f3,
 3. Vc3 — b3, d2 — d1 (saab lipuks),
 4. Vb3 — b7+, Ka7 — a8,
 5. Vb7 — b8+, Ka8 — a7,
 6. Vb8 — b7+, Oa6 : b7.
- Valged on suitsus.

Kui 3. (Vc3 — b3) d2 — d1 (saab ratsameheks), siis 4. Vb3 : f3 jne.

Kui aga 3. (Vc3 — b3), d2 — d1 (saab odameheks), siis 4. Vc3 — a3 ja 5. Va3 — a1 (ehk ka —a5) jne. Mäng jääb viigi peale.

Õiendus. A. Burmeisteri ülesande nr. 6 esimene samm peab muidugi olema Kd5 — c4.

Ülesande nr. 7 lahendus.

1. Lb4 — b6, Lc7 : b6,
2. Rd6 — f7 annab matt.
1. (Lb4 — b6), Ra5 — b3,
2. Rd6 : c4 annab matt.
1. (Lb4 — b6), Lc7 : d6,
2. Lb6 : e3 annab matt.

Teised variandid on kerged.

Õiged lahendused saatsid: V. Pöschel, Boris Kerner, R. Pärnpuu, V. Mikenas, S. Levitski (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust).

TALLINNA KREDIIT PANK A/S.

Asutatud 1907. aastal.

Tallinnas, Suur Karja uul. 23.

Telegr. aadr. „Krediitpank“, Telefonid: Juhatuse 12-49; kontor: 4-36; 5-47; 19-64.

Osakonnad:

Haapsalus, Narvas ja Nõmmel.

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades ja tähtsamates alevites ja suuremates linnades väljamaal.

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone kodu- ja väljamaal.

PÕLLUMAJANDUSLIK KESKÜHISUS

„ESTONIA“

TALLINN, JAANI T. 6. TEL. AADR.: ZENTRESTONIA.

Eesti ühistegelise või väljaveo keskkorraldus.

O S T A B: oma liikmetelt ja võõrastelt eksport- ja siseturuvõid, piima, juustu ja muid piimasaadusi.

M Ü Ü B: igasugu meiereitarbeid, masinaid, piimaproovimise abinõusid, õlikooke, kliisid.

Varustab Tallinna värske piimaga oma keskmeierei kaudu.

Oma kauplustest Tallinnas:

- 1) Jaani t. 3, tel. 8-45.
- 2) Määrivahe t. 10, tel. 23-09.
- 3) Tarabella t. 28, tel. 28-79.
- 4) Nõmme, Jaama t. 14, tel. Nõmme 66.
- 5) C. R. Jakobsoni t. 4, tel. 5-18.

soovitab: võid, piima, juustu, mune, vorste, sinke, liha, konserve jne. jne.

Kaitseliidu häälekandja

„KAITSE KODU!“

ilmub kaks korda kuus, igal 15. ja 30. kuupäeval.

„**Kaitse Kodu!**“ tahab olla vahemeheks Kaitseliidu ja rahva kõige laiemate kihtide vahel, levitada ja süvendada riiklikku iseisvuse ideed, arendada noorsoos rahvuslist enesetunnet, valgustada kaitseliidu töö tähtsust ja mõtet, halvata riigivastast kihutustööd, selgitada riigikaitsesse puutuvaid küsimusi.

Selleks avaldab ta oma veergudel tähtsamate seltskonna- ja poliitikategelaste sulest juhtkirju Kaitseliidu ülesannete, korralduse ja tarviduste kohta. Paremate asjatundjate poolt ilmub temas järjekindlalt selgitavaid artikleid ja lühemaid kirjutusi moodsa sõjateaduse ja sõjatehnika alalt, niipalju kui need kuuluvad Kaitseliidu huvide piirkonda.

Noorsoo ja kogu rahva vaimline ja kehaline kasvatus on üks tähtsamaist küsimusist, millede arutamiseks ja selgitamiseks „**Kaitse Kodu!**“ oma veergudel ruumi annab.

Samuti tahab „**Kaitse Kodu!**“ meie ärksamate ja energilistate naistegelaste toel püüda selleks kaasa mõjuda, et meie naiskodanikkude osavõtt Kaitseliidu tegevusest järjekindlalt kasvaks ja tarbekohaselt korralduks.

Ilukirjanduse osas toob „**Kaitse Kodu!**“ pikemaid ja lühemaid palasid, algupäraseid ja tõlkeid, parematelt kirjanikkudelt.

Malesõprade jaoks on igas numbris oma malenurk, mida toimetatakse huvitavalt ja asjatundlikult.

Iga numbrit kaunistab suur hulk pilte meie Kaitseliidu elust, tähtsamatest tegelastest ja sündmustest, samuti karikatüre meie andekamatelt karikaturistidelt.

„**Kaitse Kodu!**“ senini ilmunud numbrid on kõigi isamaalikult mõtlevate kodanikkude poolt elavat vastuvõitu ja sooja poolehoidu leidnud. Ta sisu headusest tunnistab muu seas asjaolu, et haridusministeerium ta tellimist hiljuti ringkirjaliselt soojalt soovitas kõigile koolidele, raamatukogudele, hariduslistele organisatsioonidele ja omavalitsusasutustele.

„**Kaitse Kodu!**“ tellimishind on:

1/1 aastas Mk. 600.— 1/2 aastas Mk. 300.— 1/4 aastas Mk. 150.—

Üksiknumber Mk. 30.—

„**Kaitse Kodu!**“ toimetus asub Kaitseliidu staabis, Tallinn, Kaarli t. 8.

„**Kaitse Kodu!**“ talitus — Tallinn, Pikk t. 2 (Tall. E. Kirjast.-Üh. kontoris).

„**Kaitse Kodu!**“ tellimisi võtavad vastu kõik Kaitseliidu üksuste staabid, postiasutused ja tähtsamate ajalehtede agentuurid.

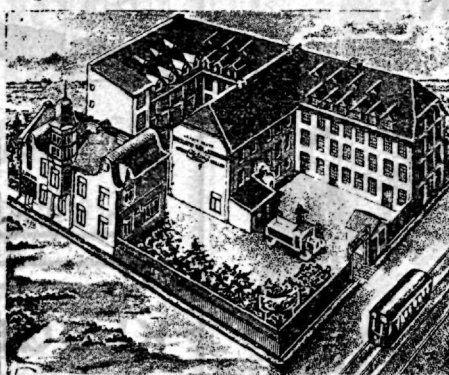
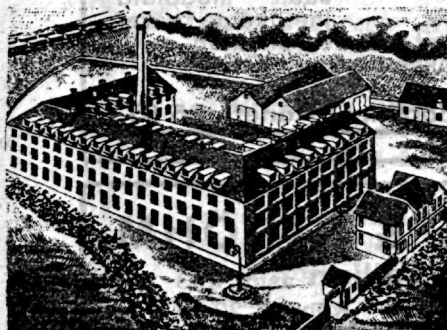
Igaüks riikliselt mõtleja ja ustav Eesti kodanik tellib ja loeb Kaitseliidu häälekandjat

„KAITSE KODU!“

Ühendatud Saapa- ja Nahavabrikud, A.-S.

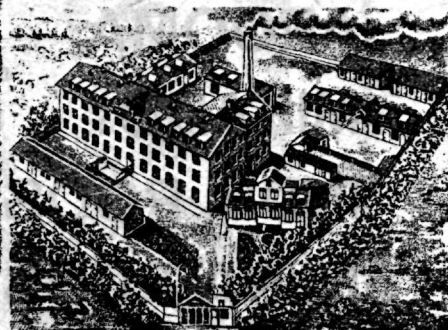
Tallinn.

Nahavabrik „Sakala“ Rakveres.

Saapavabrik „Estoking“ Tallinnas.

Nahavabrik „Eestimaa“ Tallinnas.

Kaitse-

Estoking
Tallinn

märk.

soovitab oma saapavabr., „ESTOKING“ jalanõusid, missugused on väljaspool võistlust oma nägususe, vastupidavuse kui ka hinna poolest.

Eesti piimatööstuste ühing

„EPTÜ“

Tallinn, Narva mnt. 8, telef. 20-91.

Telegrammi aadr.: „EPTÜ“ Tallinn.

Ühistegeline piimasaaduste väljaveoäri.

Eksporteerib oma liigete ja võdraste poolt saadetud võid, makstes kõrgemaid päevahindu.

Laos saada:

võitünnimaterjali, pergamenti, Daani ja kodumaa võihappes-kultuuri jne. jne. jne.

M. LAJUS'E TEE

TALLINN

AROOMA
MIKADO
INDIA ROOS
HIINA ROOS

K/M. K. KUBBEL & M. LAJUS

KONTOR JA LADU:

RÜÜTLI 14 TELEF. 154-9

F. Wassermann

Raamatukauplus ja laenuraamatukogu, Tallinn

Suurladu kõigilt kirjanduse aladelt. Otsekohene ühendus Saksa, Inglise, Prantsuse, Rootsi j.n.e. raamatukaubandusega võimaldab puuduva muretsemise lühima ajaga

Ajakirjad, laenuraamatukogu

RAAMATU- ja LINEERIMISE-
TÖÖSTUS

JAKOB BIEK

Tallinn, Müürivahe tän 17 (Falkenbergi sauna vastas).

Kõnetr.: 19-90 ja 31-72.

Valmistame kõiksuguseid kontoriraamatuid ja äriliniatuure, registraatoreid ja muid kantselei tarbeid.

Igasuguseid nikkeilustustega

raudvoodeid,

peegleid, riiete-
raamatu-, puhveti-
tikappe, kirjutus-
laud, Türgi diivane, kuschette, saali mööbleid jne. kõige paremast materjalist, puhtvalmistatud, müüakse odavasti

Jaani t. 9, mööblipl. Kõnetr. 25-07.

KLUGE & STRÖHM

asut. 1813 Tallinn asut. 1813
Pikk tän. 9 — Kõnetr. 20-46

Raamatukauplus

Laenuraamatukogu

Sisurikas ladu tähtsamaist uudiseist igal kirjanduse alal ja käidavamaist vanemaist kirjanduse-teoseist.

PAUL MICHELSON

Tallinnas, Väike Karja t. 6.

Soovitab suures valikus
kevadekübaraid ja mütse.

Samuti kõikide koolide õpilaste
— vormimütse. —

Võetakse tellimisi vastu.

Tähelepanemiseks
kõigile sõjaväelastele ja
kaltseliitlastele!

Jaan Ant'i

vormimütsetööstus
S. Roosikrantsi tän. nr. 16,
Tallinnas,

soovitab sõjaväe, kaltseliidu ja koolõpilaste vormimütse. Samuti ka igasugu teisi mütse ja kübaraid. Malevõõndadele suur hinnaalandus. Austusega Jaan Ant'i vormimütsetööstus S. Roosikrantsi t.16, Tallinnas.

Pariisi valmisriiete- kauplus

Välke Pärnu m. nr. 36.
(Tõnismäe nurgal).

**Soovitab igaks hoo-
ajaks meesterahva
valmisriideid suu-
res valikus. Võetake
vastu tellimisi mees-
terahva riiete ja kait-
sellidu vormi tööde
peale. Äris saada
paremaid kodu- ja väl-
jamaa riideid.**

Töö peaduse eest täieline vastutus.

Kõige austusega

P. Põder.

Ilutikanduse õpetus maksuta.

SUURES VALIKUS

soovitab naiste- ja meesterahva
PALITU- JA KOSTÜÜMIRIIEID

ALALINE HÄSTI ASSORTEERI-
TUD VILLASE LÕNGA LADU

ULMER & SCHMIDT

TALLINN, PIKK TÄN. 10

Rätsepp

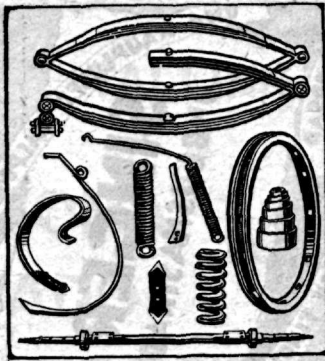
J. Puksberg

Tallinn,

Pikk t. 43. Tel. 11-79.

Alati saada riideid
suures valikus, kõige
uuemates mustrites.

Üüri peale antakse
**frakke, smokinge, sha-
kettülikondi ja tsilindreid.**

Tallinna vedrutehas

Tallinnas, Lutri tän. nr. 48-a, kontor Narva maanteel nr. 18, kõnetr. 16-20 ja 13-05.

Vankri-, auto- ja vagunvedrusid, kultivaatori, vedruäkke ja hobuseraha pilsid, põllutööriistade ja kudumismasinade vedrusid. Telgede kalestamine.

Vankrite, automobiilide ja põllutööriistade remont.

Vanade vedrude parandamine ja karastamine.

S. Karja tän. 18, uks „C“, Müürivahe tän.
Kõnetr.: kontor 5-63. Tolliametis 21-82.

TILGA & Co.

Ekspeditsiooni ja transpordi o.ü.
Tallinnas.

Telegr. aadr.: „TILGACO“.

Rahvusvahelised speditioonid.

Tollimine. — Laevaklaare-
rimine. — Inkasso. — Kin-
nitused.

Esitajad kõigis tähtsamates linnades
Eestis ja väljamaal.

Asjatoimetamine kõige kiiremas korras.

F. Strauss & Co.

Tallinn, Vene tän. nr. 1.

Esitus Valgas

Härrade tän. nr. 11.

Speditsoon, tollitalitus,
inkasso, kinnitus, komisjon.

Telegr. aadr.: «STRAUSSCO»
Kõnetraat 24-37. Postkast 321.

Korrespondendid kõigis
suuremates linnades.

Tallinna Eesti Majandusühisusest

Tallinnas, Estonia puiestee 21, kõnetraat 85,
abikauplus: Suurel Pärnu maanteel 21,
ostavad põllumehed kõige kasulikumalt:
igasugu kunstväetisaineid,
loomajõutoitu, vesikivi
valamisematerjali,
masinaõli, masinarihmu,
raudu, naelu jne.
Atru, äkkeid,
külvimasinaid,
rohu- ning viijaniitjaid,
rehepeksugarnituure,
mootoreid kõige pare-
matest vabrikutest.

Täielik ladu igasuguseid põllumasinade tagavaraosaid.

Esitame kõige kuulsamaid koorelahutajaid
ja piimatalitussmasinaid

ALFA—ASTRA

Alati ladus igasuguseid

piimaveokanne.

Valmistame asjatundlikult piimatali-
tuste plaane ja eelarveid.

EESTI UNION

KINNITUS-AKTSIA-SELTS

TALLINN, VIRU TÄN. 4. KÖNETRAAT 11-90.

Kinnitage oma varandus
Kinnitus - Aktsia - Seltsis

EESTI UNION!

Kinnitus on usalduse asi ja seepärast peab iga kinnitusvõtja teadma, kuidas kinnitus EESTI UNION'is teostub. Kinnitus on kindel ainult siis, kui vastutus hulga seltside vahel edasikinnituse teel ära jaotatakse ja üksnes väike osa kinnitaja seltsi enese kanda jääb.

EESTI UNION on noor selts nagu teisedki Eestis töötavad aktsia-seltsid, kuid ta toetub oma tegevuses edasikinnituse teel maailma kõige vanematele ja suurematele Inglismaa ja Ameerika seltsidele, nagu Inglise Lloyd, asut. 1692. a. London Assurance, asut. 1702. a., kapital 10 miljoni sterlingnaela, umbes 18 miljardi Eesti marka, Caledonian Insurance Company, asut. 1805. a., kapital üle 5 miljoni sterlingnaela, umbes 9 miljardi Eesti marka, ja mitmed teised.

Kõikide Eestis töötavate kinnitus-aktsia-seltside põhikapitalid kokku arvatud on umbes 45 miljoni Eesti marka. Iga ühele on arusaadav, et selle raha eest vaevalt võib üles ehitada ühe suurema maja, kui see tulekahju läbi hävineks. Siiski vaid teame, et aktsia-seltsidel seni isegi suuremate vabrikute kahjude väljamaksmisel iseäralisi raskusi pole olnud, mis oleb sellest, et kinnitus-seltsid suurema osa kinnitusele võetud varandusest edasi kinnitavad väljamaa seltsides.

EESTI UNION peab silmas, et suur tähtsus on sel, kus välisriigis edasikinnitust toimetada, ja seepärast on ta otsustanud oma edasikinnitust toimetada Inglismaa ja Ameerika sotsiaalsel seltsides, sest neil mail on kindel rahakurs, kuna mitmete teiste riikide rahakurs kõikum ja nende maade kinnitus-seltsid ei seisa nii kindlal alusel.

EESTI UNION töötab kodumaa kapitaliga täiesti iseseisvalt, seisab väljaspool tariifi sündikaati ja kinnitab võistlemata odavate preemiatega.

EESTI UNION juhitakse kauaaegsete kogemustega asjatundjate poolt, mis kindlustab korraliku asjaajamise ning õiglase ja kiire kahjude likvideerimise.

EESTI UNION'ii on sellekohaste lepingute tõttu võimalus eriti veokinnituse alal eksport- ja importkaupade kinnitamise puhul kõige soodsamal tingimustel välja anda Inglise Lloyd'i ning London Assurance'i poliise. Nende seltside poliise võetakse takistusteta vastu kõikide väljamaa pankade poolt.

EESTI UNION ei tarvita teiste seltside mahategemist võistlemise abinõuks, vaid võistleb äärmiselt odavate preemiatega ja täielise kindlustusega.

Enne kui teie kinni ust teostate või uuendate endises seltsis, nõudke võrdlemiseks EESTI UNION'ii tingimusi ja seltsi juhatusest eeltoodud asjaolude kohta tõendavaid dokumente, ja kui teie erapooletu, mõistlik, ettevaatlik ja ökonoomiline peremees olete, siis tulete tingimata otsusele, et asjata on kallist preemiat maksta, kui teie soodsatel tingimustel kõige täielisema kindlustuse leiata EESTI UNION'ilt.

*Seemnekasvandused,
seemnekauplused,
puukoolid.*

*Eesti
Seemnevilja Ühisus.*

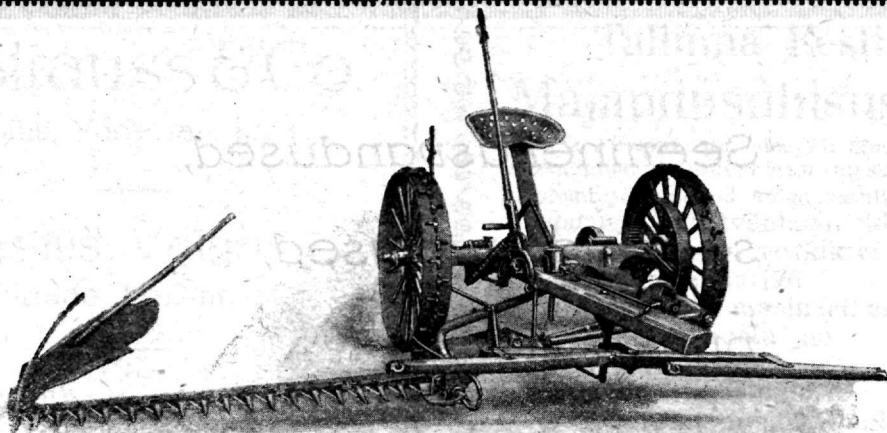
Tarvitajad!

E. T. K. omatööstuse saadused:

*silgud, kilud, sprofid, sar-
diinid, oa- ja viljakohvid,
naturaal marja- ja õunaveinid on kodumaa
näitustel saanud 30 kuld- ja hõbeauraja.*

*Proovige, ja teie veendute, et nad on tõesti
maitsevad ja kõrge väärtusega.*

*Nõudke kõigist tarvitajate- ja majandus-
ühisustest.*

TÄHELE PANNA!

Põllumehed, kasutage head reeteed, tarvitage kasulikku sisseostu juhust:

Originaal Ameerika rohaniidumasin

„MASSEY-HARRIS“, 4¹/₂ jalga, 32.500 mk. asemel nüüd ainult 26.000 mk.

„HAWA“ rohaniidumasin, 4¹/₂ jalga, 26.000 mk. asemel nüüd ainult 21.000 mk.

== Rutake kõik, enne kui tagavara lõpeb! ==

A./S.W. Schneider & Co., Tallinnas

Osakond Tartus, Raatuse tän. nr. 13.

J. Puhk & Pojad

Tallinnas

Peakontor: Rannavärava puiestee nr. 21

Telefonid: 15-84, 26-15, 24-33, 303 & 24-43. Telegr.: Puhk—Tallinnas.

Tartu kontor:
Suurturg 12. Tel. 6-63.

Pärnu kontor:
Nikolai t. 6. Tel. 190.

Narva kontor:
Tallinna mt. 5. Tel. 27.

Valga kontor:
Vabaduse t. 32. Tel. 91.

Viljandi kontor:
Tallinna t. 3. Tel. 211.

Petseri kontor:
Võru tän. 2. Tel. 70.

Alati ladus saada

Nisupüüli

Eesti Parem - Kalev - Kungla
Sampo - Sõre ja Manna

Rukkijahu

Rukis :- Kaer ja Odrad

Suhkrut

iga seltsi

Teed :- Riisi :- Heeringaid :- Soola

Iga Eesti kaitseliitlane

suitse/agu ainult

**ainukese Eesti
tubakatööstuse**

A/S. Astoria

saadusi:

Paberosse:

„Kabaree”

20 tk. 35 mk.

„Schimmi”

20 tk. 35 mk.

„Suleika”

20 tk. 35 mk.

„Kolm”

20 tk. 25 mk.

„Suleika-Ekstra”

20 tk. 35 mk.

Tubakat:

„Duruck-Imperial”

$\frac{1}{4}$ nl. 250.—; 200.—; 160.— mk.

„Oas”

$\frac{1}{4}$ nl. 200.— mk.

„Türk”

$\frac{1}{4}$ nl. 130.—; 100.— mk.

„Spetsial”

$\frac{1}{4}$ nl. 130.—; 100.— mk.